

Dosya
Çocuk Algısı

**çocuklar
insandır!**

ALGI ANKETİ
ÇOCUK YETİŞKİN OLMAK

ÇOCUK ALGISI ARAŞTIRMASI

ÇOCUK KİMDİR?

Çocuk Hakları

**Çocuk Kitapları
Düş Gücüyle
Birleşirse...**

Üç ayda bir yayımlanan sosyal kalkınma dergisidir.
Yıl 3 / Sayı 9 / Nisan - Mayıs - Haziran 2018

**YERYÜZÜ
KALKINMA
KOOPERATİFİ**

www.yeryuzukalkinma-koop.org
yeryuzu.koop@gmail.com

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

İmtiyaz sahibi

Kalkınma Atölyesi adına
Ertan Karabıyık

Genel Yayın Yönetmenleri

Sinem Bayraktar
Gözde Durmuş

Yazı İşleri Müdürü

Kurtuluş Karaşın

Editör

Cemre Yaşkeceli

Katkıda Bulunanlar

A. Zeynep Kılıç
Bürge Akbulut
Cansu Çabucak
Cemre Yaşkeçeli
Derya Uysal
Emrah Kırımsoy
E. Emre Yaşkeceli
Ersoy Erdemir
Ertan Karabıyık
Fetiye Erbil
Gökçe Uysal
Hatice Kapusuz
İhsan İznebioğlu
Necmettin Yemiş
Seda Akço
Serdar Türkmen
Tufan Şimşekcan
Yeliz Pala
Yıldıray Lise
Zeynep Erdiller Yatmaz

Grafik Tasarım & Uygulama

Kurtuluş Karaşın
Özlem Zehir

Baskı

Altan Matbaası
312 394 8 394

ISSN

2149-1240

Yönetim Adresi

Üsküp Cad. 16/14
Çankaya / Ankara
Tel: 0 312 439 15 45

www.kadergi.org
kadergi@kadergi.org
facebook/KAdergi
twitter/KA_dergi

Yayın Türü

KAdergi, Kalkınma
Atölyesi'nin üç ayda bir
yayımlandığı sosyal kalkınma
dergisidir. 1000 adet basılır,
ücretsiz olarak dağıtılır.

Her şehrin kendine has kelimeleri vardır bu ülkede. Algının dile yansımaları mıdır bilinmez ama görüşünü, duyusunu, hissedişini değiştirir insanın bazı kelimeler. Belki Türkiye'nin diğer şehirlerinde de ağızdan ağıza dolaşır, ama Ankara'da çocuğa "bebe" denir. Çocuk artık yetişkin olsa, yani 18'ini geçse de bebeklik devam edebilir. Bebeğin cinsiyeti de olmaz; kız çocuğuna da, erkek çocuğuna da denir. Trafik lambalarının dibinde yapayalnız, elinde üç beş mendille duran veya boyunu çokça aşan naylon çuval geçirilmiş koca arabayı yokuş aşağı kaydıran yahut uçsuz bucaksız tarlaların ortasında kavuran sıcaklıkta iki büklüm topraktan yer fıstığı çeken çocukları gördüğün an "ah beben" dersin büzülüp. Ne sol tarafına, tam kalçasının üzerine kardeşini yerleştirmiş 8 yaşındaki kıza, ne ayakkabı tabanı yapıştırıcısını çıplak elle süren 16 yaşındaki erkeğe, ne de soğandan gelip koş koş tandırın başına geçen 15 yaşındaki kıza çocuk dersin. "Ah beben" dersin, kendi çocukluğuna, yetişkinliğine iç geçirip.

Yetişkinler iç geçirip, çocukluklarını özlemle anımsarken, acaba çocuklar "çocuk" olmaktan memnun mudur? Yetişkinlerin kurduğu bir sistemde, çoğu kez "yetişkin olamayan, henüz olmayan" diye tanımlanmak pek kolay değil. Bir yandan da sürekli "her şey çocuklar için" diye sık sık cümleler işitmek. Hangi söz, hangi eylem daha samimi? Çocukların potansiyeline inanıyor mu yetişkinler? Kendileri ile eşit yurttaşlar olarak görüyorlar mı? Yoksa sevmek kapsamıyor mu bunları? Gerçekten çocuklar hakkında ne düşünüyoruz? Ne ediyoruz? Çocuklar için daha iyi bir dünya istegimizde samimiyssek yüzleşmeye ve değişime hazır olmak sanırım bir zorunluluk.

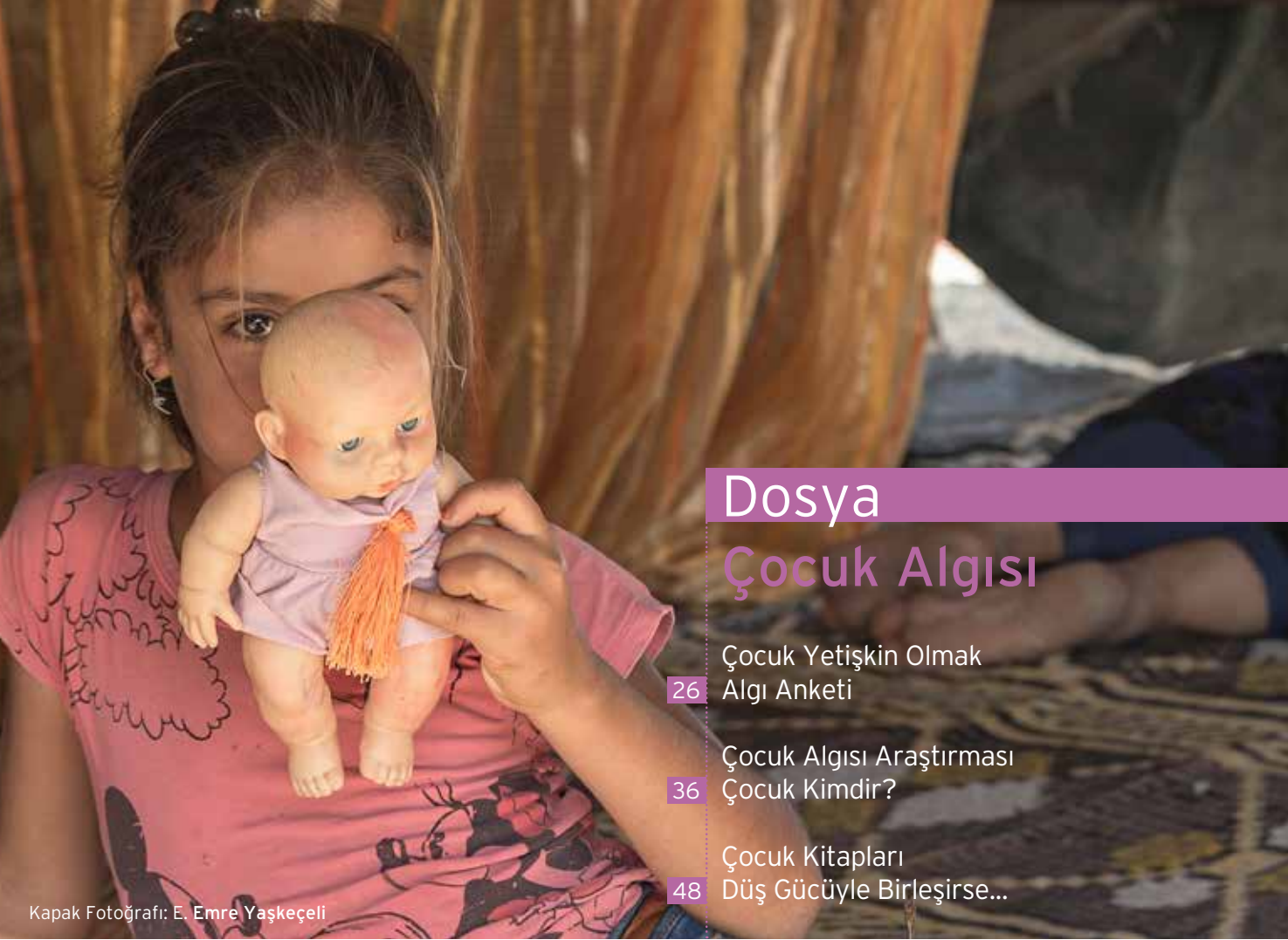
Bu sayıda neden gündemimiz çocuk olmalı diye sorup modern çocukluğun tarihçesine baktık. Aynayı kendimize çevirdiğimizde çocuk ve yetişkin olmak bizce ne demek görmek için çevrim içi anket yaptık. Çocukların muhteşem çizimleri ile "çocuk kimdir" sorusuna öğretmen adaylarının cevaplarını görselleştirdik. Çocuk haklarının gündelik yaşama yansımalarını ve düş gücüyle birleşen çocuk kitaplarını irdeledik. Herkesin ve hiç kimsenin olmayan çocuk şarkılarının serüvenini dinledik. Küçük Prens ve Peter ile "bir şeyleri hatırlar" gibi olduk. Saha hikâyelerimizi; gördüğümüz, duyduğumuz, tanıdığımız çocuk işçileri ve içlerinden biri olan Tahtacı Fatma'nın Süha Arın'ın vizörüne yansıyan öyküsünü paylaşmak istedik sizlere.

Kısacası yine, yeni, yeniden KALK-INMAK için sizleri bu dünyada yaşanan serüvenlerde hak aramaya davet ediyoruz.

Serüvenimize 'gönüllü emeğini' veren herkese sonsuz teşekkür ederiz.

Sinem Bayraktar & Gözde Durmuş

Genel Yayın Yönetmenleri

Kapak Fotoğrafı: E. Emre Yaşkeçeli

Dosya

Çocuk Algısı

26 Çocuk Yetişkin Olmak
Algı Anketi

36 Çocuk Algısı Araştırması
Çocuk Kimdir?

48 Çocuk Kitapları
Düş Gücüyle Birleşirse...

Çağdaş
Eğitim
Kooperatifi

4

Neden Gündemimiz
Çocuk Olmalı

10

Bu Sayıda

Yıl 3 / Sayı 9 / Nisan - Mayıs - Haziran 2018

16

18

Çocuklar
insandır!

52

Gökyüzü
Kimin?

44

Çocuk Hakları

68

Büyülü
Kitaplar

58

Sahadan...

70

BİR SUHA ARIN BELGESİ
TAHTACI FATMA

Çağdaş Eğitim Kooperatifi

anaokulundan üniversiteye

ÇAĞDAŞ EĞİTİM

Hazırlayan: Cemre Yaşkeçeli
Fotoğraflar: ÇEK Arşivi

2012-2016 Türkiye Kooperatifçilik Stratejisi ve Eylem Planı kooperatif örgütlenmesinin altında yatan felsefeyi, bakış açısını vermeye çalışmaktadır;

“Bireysel ekonomisini korumak veya geliştirmek güdüsüyle gönüllü olarak bir araya gelen insanlar, sadece kendileri için değil toplumları için önemli ekonomik ve sosyal kazanımlar elde etmişlerdir. İlerleyen dönemlerde kooperatifler, yalnızca zayıf kesimlerin dayanışma kuruluşu olmaktan çıkmış, ekonomik ve ticari hayatta kendine has artıları bulunan başarılı girişim örnekleri haline gelmişlerdir.”

Tarım üreticilerinden tüketicilere, tedarikçilerden öğrencilere kadar toplumun her kesimi kooperatifleşme aracılığıyla güçlerini birleştirme ve ihtiyaçlarını uygun koşullarda temin etme olanağı bulmaktadır.

Kooperatifçilik fikrinin ortaya çıktığı 1800'lü yılların ortalarından günümüze Türkiye'nin kooperatif örgütlenmesi tarihinde eğitim, okul ve öğrenci kooperatifleri yok denecek kadar azdır. Oysaki okul ve eğitim kooperatifleri Türkiye için yeni bir olgu olarak gözükmeyle birlikte dünyada yaklaşık olarak 100 yıldan fazladır uygulanmakta olan bir modeldir. Esas amacı toplumun eğitim ihtiyaçlarının karşılanması ve eğitim alanında toplumun karşılaştığı sorunların çözümünü için ortaklarının, öğrenciler ve öğretim üyelerinin görüşleri doğrultusunda yasaların ve

ulusal eğitim politikaları çerçevesinde çözümler bulan, hizmet ve ürünler geliştiren bir kooperatif çeşididir. Türkiye'de eğitim kooperatifleri adı altında bulunan tüm kooperatifler işletme niteliğinde olduğundan Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın denetimi altındadır. 2012 yılına kadar Türkiye'de bulunan toplam eğitim amaçlı kooperatifi sayısı 30'tur. Bununla beraber özellikle 2012 yılında çıkan teşvik programı uyarınca eğitim alanında kooperatifleşme önem kazanmaya başlamıştır. Aralık 2013'te Türkiye'de ilk kez Çağdaş Eğitim Kooperatifi-ÇEK tarafından *Birinci Eğitim Kooperatifleri Çalıştayı* düzenlenmiştir.

Sivil toplum hareketi olarak “Eğitim Kooperatifçiliği” alanında Türkiye'ye rol model olan Çağdaş Eğitim Kooperatifi'nin kurucu Başkanı Fevzi Topçuoğlu, ilk kıvılcımın çakılma öyküsünü şöyle anlatıyor:

“Tarih 17 Şubat 1995... Merhum Prof. Dr. Toktamış Ateş'in Cumhuriyet Gazetesi'ndeki “Eğitimde İmece” başlıklı köşe yazısı bana esin kaynağı oldu. İstanbul'da örgütlenme yoluyla kurulan bir kooperatifin okullar ve eğitim kurumları yapmayı planladığından” söz eden yazıyı önce birkaç eğitimci arkadaşşıma açtım ve ‘neler yapabiliriz?’ diye görüş alışverişinde bulundum. Sonra konuyu arkadaşlarımla birlikte merhum Gazeteci-Yazar Yılmaz Akkılıç'a götürerek, düşüncemizi paylaştık.

O'nun yönlendirmesiyle farklı mesleklerden Bursa kamuoyunun yakından tanıdığı kişilerle iletişime geçtik. Üniversiteden sivil toplum temsilcilerine, iş ve siyaset dünyasından birçok isimle görüşmeler ve toplantılar yapıldı. Oluşumda, siyasal dünya görüşleri bir yana bırakılarak, yapıda “seküler yaşam tarzını ve Cumhuriyet değerlerini özümseyen” kişilerin olmasına özen gösterildi.”

Tarihler 25 Temmuz 1995'i gösterdiğinde “hiçbir karşılık beklemezsizin” sorumluluk bilinciyle hareket eden 23 Bursalı aydın, “Geleceğin aydınlık Türkiye'sine çağdaş, laik, demokrat, Atatürk ilke ve devrimlerine bağlı aydın insanlar, özgür düşünen bireyler yetiştirmek” amacıyla isim babalığını Dr. Çetin Tor'un yaptığı, “imece” geleneğinin temel alındığı özgün bir örgütlenme modeli olan Çağdaş Eğitim Kooperatifi'nin kuruluşunu Bursa'ya duyuruyordu.

Kooperatifi'nin ilk Başkanı ve aynı zamanda kurucusu olan Fevzi Topçuoğlu neden kooperatif olarak örgütlenmek istediklerini “*kooperatifçiliğin felsefesinde eşitlik var, herkes gücü oranında katılabilir, demokratiktir*” şeklinde açıklıyor. ÇEK 'ortaklık' ve 'gönüllülük' olgusu etrafında şekillenmekte; kooperatifte ortaklık için bir kereye özgü pay alınmakta, yıllık aidat, düzenli ödeme ya da başka bir ad altında ödeme alınmamakta ve çalışanlar dışında yönetim, denetim kurulları ile emanet komisyonunda görev alanlara ücret ödenmemekte.

Kooperatif temel amaçlarını şu şekilde belirtmektedir;

- “Anaokulundan Üniversiteye” kadar çağdaş, demokratik ve bilimsel eğitim-öğretim kurumları açmak ve işletmek,
- Yönetiminde öğrencilerin söz ve karar sahibi olduğu, demokratik bir yaşama ortamının sağlandığı, barınılacak değil yaşanılacak özellikleri olan öğrenci yurtları açmak ve işletmek,
- Atatürk ilke ve devrimlerine, Öğretim Birliği Yasası’na, laik ve bilimsel eğitim ilkelerine aykırı eğitim uygulamalarına karşı mücadele etmek,
- Toplumu, çağdaş eğitim konusunda eğitmek için çalışmalar yapmak,
- Açtığı veya açacağı okullardan ve öğrenci yurtlarından olabildiğince çok sayıda yoksul ailelerin çocuklarını ücretsiz yararlandırmak,
- Okullarını ve yurtlarını ticari kuruluşlar olarak değil, örnek eğitim kuruluşları olarak işletmek.

Tüzüğü gereği kimsenin kâr payı almadığı ve tüm gelirin eğitime harcandığı kooperatifte, görev süresi dolan başkanlar gönüllü ve imece usulü çalışmaya devam etmekte.

Hem bir eğitim kurumu hem de Bursa’nın güçlü sivil toplum örgütlerinden biri olan Çağdaş Eğitim Kooperatifi’nde her alanda eşitlik ve demokratiklik anlayışı esas. Kooperatif üyeliği için temel koşul, çağdaş eğitimden ve fırsat eşitliğinden yana olmak.

Çağdaş
Eğitim
Kooperatifi

191
çalışan

1796
ortak

1067
öğrenci

Kısıtlı maddi imkanlar ve personel ile kurulan ÇEK, ilk kez 1996 yılında Bursa Görükle’de bir öğrenci yurdu açarak faaliyetlerine başlamış. Valilikler ve belediyeler dolayısıyla kullanım hakkını devraldıkları binaları ve arazileri eğitim yeri haline getiren ÇEK, okullarına Tevhid-i Tedrisat yasasının kabul edildiği tarih olan “3 Mart” adını vermeyi uygun görmüş. Bursa’daki öğrenci yurdundan sonra 2003 yılında Özel 3 Mart Beşevler Anaokulu’nu, 2010 yılında ilkokul ve ortaokul eğitimlerinin verildiği Özel 3 Mart İlköğretim Kurumu’nu, 2014 yılında Güler-Osman Köseoğlu Ortaöğretim Kız Öğrenci Yurdu’nu ve 2015 yılında Özel 3 Mart Anadolu Lisesi ve Özel 3 Mart Halil Gülec Fen Lisesi’ni kamu yararına kazandırarak eğitim kooperatiflerinin başarı örnekleri arasına girmiştir.

Okulların fiziki şartlarını yönetmelikte aktarılan şekilde tasarlamaya özen gösteren Çağdaş Eğitim Kooperatifi’nin kültürel etkinlik ve faaliyetleri kendi bünyesinde rahatça ve sıklıkla yapmak amacıyla 2005 yılında kurduğu yaklaşık 250 kişilik bir kültür merkezi de bulunmaktadır.

“Eğitimin giderek niteliğini kaybettiği ve ekonomik özgürlüğü olmayan bireylerin de eğitim ihtiyaçlarının karşılanması gerekliliği” fikrinden hareketle kurulmuş olan kooperatifin toplamda 191 çalışanı ve 1796 ortak/ üyesi var. Okullarında okuyan 1067 çocuk olan ÇEK bünyesindeki 2 öğrenci yurdunda toplamda 356 öğrenci konaklamakta.

Her maddi kesimden öğrencinin kaliteli eğitim alma hakkı olduğu

fikrinden yola çıkan ÇEK maddi durumu yetersiz öğrencilere burs sağlamak amacıyla bağış/çelenk/ burs yardımları kabul ediyor.

ÇEK eğitim kurumlarının kooperatif olarak kurulması onları diğer okullardan müfredat, statü veya yasal bağlamda farklı kılmamakta. Ne var ki ÇEK okullarında, neredeyse çok az okulda bulunan karikatür, seramik atölyeleri ve seçmeli olarak kültür ve sanat dersleri bulunmakta. Bunun yanı sıra kooperatifçilik kolu kooperatifçiliğin amacının ne olduğunun öğrencilere aktarmakta.

Anaokulundan üniversiteye kaliteli eğitim hakkını savunan kooperatif, her yıl Çağdaş Eğitim Kooperatifi Eğitim Ödülleri vermekte. Bu ödüller eğitime ve öğretime gönül vermiş profesyonellere takdim ediliyor.

Başka eğitim kooperatiflerinin henüz kurulamıyor olmasının sebebinin; kooperatif olabilmek için çocukları akıl ve bilim rehberliğinde bir yerlere getirmek

için farklı görüşlerde olursa dahi, tüm kişisel düşünceleri kapıların arkasında bırakarak örgütlenebilmenin zorluğu olduğunu düşünen ÇEK, yerel yönetimlerin desteği ile kooperatiflerin daha hızlı yayılabileceğini belirtiyor. Kooperatif olarak örgütlenmenin diğer zorluklarının ise kooperatifçiliğin çok iyi bilinen bir model olmaması nedeniyle yaygınlaşmasının yavaşlığı ve vergi muafiyetinin eksikliğinden dolayı yaşanan maddi sıkıntılar olduğu belirtiliyor. ÇEK’in önerisi 7 kooperatifin bir araya gelmesi ile kooperatifler üst birliğin kurulması ve bu üst birlik vasıtasıyla eğitim alanında milli eğitim şuraları gibi etkinliklere kooperatiflerin katılarak görüş bildirir hale gelmeleri. Bunun için yerel yönetimlerin kooperatiflere sahip çıkması gerektiğinin altı çiziliyor.

Neden Gündemimiz Çocuk Olmalı?

Hazırlayan: Emrah Kırımsoy

Çocuğu yok sayan, araçsallaştıran ve sadece yetişkinler tarafından kurgulanan dünya eşitsizliklere neden oluyor. Yaratıcılığı, yapabilirliği yok ediyor. Kim böyle bir dünyada yaşamak ister?

Bu yüzden gündemimiz çocuk olmalı!

Yetişkinler yaşamı kurgulama yönündeki ezberlerinin farkında olurlarsa, bu ezberlerin nelere mal olduğunu görmeye ve anlamaya başlarsa; çocuklar için, çocuklarla birlikte ve en önemlisi çocukların eyleyebilmelerine, yapabilmelerine olanaklar çoğalır.

Bu yüzden gündemimiz çocuk olmalı!

Çocuklar ile “birlikte kurgulamadığımız” bir dünya, kötülük ve sıradanlık ile dolu. Oysa çocuklar için daha iyi bir dünya mümkün.

Bu yüzden gündemimiz çocuk olmalı!

Yetişkinler yaşamı kurgulama konusunda kibirli olabiliyor. Bu yüzden de yaşamı kurgulama konusunda güç ve erki şuursuzca kullanabiliyor. Oysa yaşamın aktörlerinden biri de çocuk.

Bu yüzden gündemimiz çocuk olmalı!

Fotoğrafi: Kurtuluş Karaşın

Her insan, insanlığın inşasından sorumludur. İnsanlık çocuklara elindeki-
nin en iyisini vermeli.

**Bu yüzden
gündemimiz
çocuk olmalı!**

Çocuklar birer sayı değil, insandır. Haklarının ihlal edilmemesini sağlamak, ihlal durumlarında sessiz ve seyirci kalmamak bir arada ve barış içerisinde yaşamın gereğidir.

**Bu yüzden
gündemimiz
çocuk olmalı!**

Her bir çocuk mutlu ve onurlu bir yaşam sürmeli.

**Bu yüzden
gündemimiz
çocuk olmalı!**

Türkiye'de nüfusun yaklaşık 1/3'ü
çocuk ve her birinin ayrı ayrı maruz
kaldığı eşitsizlikler var.

**Bu yüzden
gündemimiz
çocuk olmalı!**

Fotoğraf: Sinem Bayraktar

Çocuk Algısı

Ürkek bir serçe gibi
eğme başını.
Kaldır başını ve dimdik dur.
Bu senin değil, ülkemin ayıbı.
Hırpalanmış yerlerinden
öperim çocuk.

Nâzım Hikmet Ran

çocuklar insandır!

Modern Çocukluğun Çok Kısa Tarihçesi

Hazırlayan: A. Zeynep Kılıç

Yaşar Kemal, “Çocuklar İnsandır” adıyla basılan kitabın içinde yer alan röportajında şöyle söylüyor: *“İnanmadım hiçbir zaman çocukların, insanların çocuklara davrandığı gibi çocuk olduklarına. Basbayağı insandır onlar.”*¹

Kemal bu saptamasıyla, modernizmin ortaya çıkışı, gelişmesi ve yaygınlaşması ile birlikte çocukların giderek tüm dünyada “maruz” kaldığı ayrımcılığı şiirsel bir dille açık ediyor. Yaşadığımız dünyada çocuklar çocuk, yetişkinler insandır ve çocuklar ancak yetiştiklerinde insan olma potansiyeli taşırlar!

Bu saptamadan hareketle bu yazının hedefi, dünya nüfusunun yaklaşık üçte birini oluşturan çocukların, bir sosyo-politik grup olma süreçlerini Avrupa merkezli bir tarihsel gelişim içinde ele almaktır.² Başka bir ifadeyle, bir yandan çocuk haklarını doğurarak çocukların desteklenmelerini sağlarken, diğer yandan çocuğu yetişkinden ayırarak yapabilirliklerini sınırlandıran “**modern çocukluk**” anlayışını, kısaca tartışmak ve bugün çocuk ve yetişkinin daha eşit biçimlerde bir arada olduğu bir topluma ulaşabilme olanaklarını değerlendirmektir.

Fotoğrafi: Gökçe Uysal

Phillippe Aries 1962'de *Çocukluğun Yüzyılı*³ adlı çalışmasını yayımladığında, çocukluğun sosyolojik ve giderek politik bir tartışmanın öznesi olmasına vesile olacağını tahmin etmemiş olabilir. Ancak bu çalışmada, Avrupa'da Ortaçağ'daki çocuk algısının, modern zamanların Avrupası'ndan hayli farklı olduğu; dönemler arasındaki toplumsal yapılanma farklılıklarına bağlı olarak çocuk ve yetişkin arasındaki ilişkinin ya da her iki grubun toplum içinde varolma hallerinin 1960'larda -ve bugün- olduğu gibi keskin ayrımlar taşımadığı tezini ortaya koyması, çocukluğa bir toplumsal özne olarak bakılmasının kapısını aralamıştır. Aries'nin tezinin ispat araçları ya da yorumları, çeşitli biçimlerde eleştirilse de, çocukluğun toplumsal bir kurgu olduğu; içinde bulunduğu toplumu şekillendiren ekonomik, politik ve kültürel unsurlara göre biçimlendiği, farklılaştığı, dönüştüğü görüşü bugün sosyal bilimlerde genel bir kabul görmektedir.

İnsanın 18'inden önce oy kullanamayacağına ama 12'sinde suç işlerse ceza alabileceğine; 16'sında evlenebileceğine ama araba kullanmayacağına ya da 15'inde çalışabileceğine ama içki satın alamayacağına kim karar veriyor? Ve bu kararın genel kabul görmesini sağlayan kaynaklar, dayanaklar neler?

Başka bir ifadeyle, çocuk içinde yaşadığı toplumun bir ürünüdür. Öyleyse çocukluk, insan hayatındaki doğal biyolojik bir aşama olmaktan öte, tarihsel ve politik olarak biçimlenen bir toplumsal kategoridir. Verili bir toplumda çocukluğun nasıl tanımlandığını gösteren ise, çocuklar ve yetişkinler arasında, özellikle gündelik yaşam pratiklerinde açığa çıkan ve grupların "belirlenmiş" yapabilirliklerine bağlı olarak biçimlenen ilişkidir.

Belki şu iki soru durumu daha açık ifade eder: *İnsanın 18'inden önce oy kullanamayacağına ama 12'sinde suç işlerse ceza alabileceğine; 16'sında evlenebileceğine ama araba kullanmayacağına ya da 15'inde çalışabileceğine ama içki satın alamayacağına kim karar veriyor? Ve bu kararın genel kabul görmesini sağlayan kaynaklar, dayanaklar neler?*

Bu sorular üzerinden düşündüğümüzde çocuğun ve çocukluğun ne olduğunu tartışırken sadece biyolojik bir durumdan bahsedilemeyeceği çok açık bir şekilde ortaya çıkıyor. “Modern” çocukluğun çok da uzun olmayan tarihsel gelişimi içinde, birkaç bileşene odaklanarak yaşadığımız dönemdeki çocukluk algısının nasıl şekillendiğini takip etmek mümkün olabilir.

İşe felsefi bir yerden başlamakta yarar var. Rönesans’tan Aydınlanma Dönemi’ne, İnsan’ın hem dünyevi hem ilahi iktidara meydan okuyan, kendinden menkul gücünün “keşfi” ve bu gücün merkezileştirilmesi süreci, modern çocukluğun kurulmasının da düşünsel temellerini oluşturur. İnsanın akıl ve eylem gücüyle dünyayı biçimlendirebildiği düşüncesi, aslında insanın ve daha etkin olarak yavrusu olan çocuğun biçimlendirilmesi anlamına gelir. Bu ifadenin ilk ve en açık görünür hali, “toplum sözleşmecileri” olarak bilinen John Locke ve Jean Jacques Rousseau’nun teorilerinde ortaya çıkmıştır. Toplamların -ya da devletin- nasıl ve neden oluştuğunu, daha da önemlisi nasıl var olmayı sürdüreceğini anlamlandırmaya çalışan Locke ve Rousseau, bunun için çocukluk durumunu tanımlamak ve çocuk olma halini biçimlendirmek gerektiğini, farklı bir yaklaşımla ama aynı açıklıklıkla ortaya koyarlar.

John Locke “Eğitim Üzerine Bazı Düşünceler”⁴ adlı eserinde çocukların zihninin bir “boş levha” (*tabula rasa*) olduğunu, bu nedenle “tam olmamış”, potansiyel bir insan ya da yurttaş olduklarını söyler. Levha nasıl doldurulursa ortaya öyle bir insan çıkacaktır. Çocukluk insanın aklını kullanmayı bilmediği ve ayıp

Fotoğraf: Gökçe Uysal

duygusundan habersiz olduğu bir dönemdir. Bunun için bu dönemde eğitim ve disiplin çok önemlidir. Bu işin sorumluluğu, çocuğun çevresindeki yetişkinlerde ama özel olarak babasındadır. Buradan hareketle Locke, çocuğun “erdemli bir yurttaş” olmamasını da tamamen yetişkinlerin başarısızlığı olarak görür. Liberalizmin kurucusu olarak anılan Locke’un, çocuğun biçimlendirilmesinde devletin yerine “baba”ya iktidarı vermesi hiç şaşırtıcı değildir. Diğer mülkiyetlere benzer olarak çocuk da babanın tasarrufuna bırakılmıştır.

Rousseau’ya göre ise çocukluk dönemi “insanın doğa durumuna” en yakın yaşam evresidir. Sırf bu yüzden değerlidir; bu doğallığın korunması ve desteklenmesi gerekir. Oysa uygarlık bu doğallığı bozmakta, insanı kendi doğasından uzaklaştırmaktadır. Rousseau, bir çocuğun nasıl yetiştirilmesi gerektiğini anlattığı “Emile”⁵ adlı eserinde, Locke’tan çok farklı olarak, çocukluk halinin herhangi bir potansiyel taşıdığı için değil bizzat varlığı -ya da kendisi- için önemli olduğunu söyler. Bu yüzden çocuklara verilecek eğitimin çocuğun kendisine uygun doğal gelişimini, hem entelektüel hem

duygusal yönden desteklemesi, çocuğu uygarlığın zararlı etkilerinden koruması gereklidir. Böyle bir eğitimin, çocuğun üzerinde hak sahibi olan baba tarafından değil, “ortak iyi”yi gözetten devlet tarafından verilmesi gerektiğini savunur.

Modern çocukluğun zihinsel düzeyde kurucusu olduğu söylenen Locke ve Rousseau’ya, modern çocukluk algısının olumsuz etkilerinden bahsederken geri döneceğim. Ancak bir diğer bileşene geçmeden önce, tüm farklılıklarına rağmen düşünürlerin teorilerinin sahip olduğu iki ortaklığın altını çizmek isterim. İlk ortaklık, belki de modern çocukluğun asıl “özünü” göstermektedir: hangi toplumsal tahayyül içinde olursa olsun, çocuk mutlaka yetişkinler tarafından “eğitilmeli”dir! İkincisi ise, her iki düşünür tarafından bahsedilen çocukların oğlan çocuklar olduğudur. Kendisinden önce kurulmuş bir toplumsal eşitsizlik olsa da modernizm tarihi içinde öğrendiğimiz ve bugün de farklı biçimlerde yaşadığımız gibi, kadınlar zaten “fıtrat gereği” hiç bir zaman “tam olma” ihtimali olmayanlardır; çünkü akıl erkeğe ait bir özelliktir!⁶

Bu felsefi ve teorik düzleme paralel olarak ortaya çıkan politik ve ekonomik gelişmeler modern çocukluğun oluşmasındaki diğer önemli bileşenlerdir. Burjuvazinin, ekonomik gücüne dayalı olarak giderek güçlenen bir toplumsal sınıf olarak oluşması ve siyasal iktidarı ele geçirme mücadelesi bu sınıfın -oğlan- çocuklarının giderek daha fazla yetiştirilmesi, biçimlendirilmesi anlamına gelir. Locke'un çocukların potansiyel yurttaşlar olduğu algısı burjuva sınıfının çocuklarında vücut kazanır. Eğitimin çocukların yaşamındaki ağırlığının artması, çocukların gündelik yaşam pratik-

lerinin yetişkinlerinkinden hızla ayrılmasına ve çocukların birer "gelecek öznesi" olarak beşeri yatırıma dönüşmesine yol açar. Bu gelişmeye dayalı olarak modern anlamda ortaya çıkan ilk çocuklar, burjuva sınıfının oğlan çocuklarıdır.

19. yüzyıla gelindiğinde ortaya çıkan yeni bir durum, bu değişimin "diğer" çocukların yaşamlarına da etki etmesine yol açmıştır. Bu yeni durumun adı Sanayi Devrimidir. Sanayileşme, kırdan kente göçmek zorunda kalan büyük kitlelerin Marx'ın ifadesi ile yarattığı "yedek

işçi ordusu"nun emeği ile yükselir. Bu ordunun yarısını çocuklar oluşturur. Madenlerde, dokuma tezgahlarında, ev işlerinde ve başka çeşit üretim ve hizmet işlerinde çalış(tırıl)an çocuklar, yoksulluk başta olmak üzere, "çocuk" olarak görülmemeleri, yukarıda bahsedilen bazı işler için daha uygun olmaları, daha az ücrete razı olmaları ve belki en önemlisi, "baba" otoritesi karşısında devletlerin koruyucu bir düzenlemesinin bulunmaması nedeniyle tercih edilir işçiler haline gelirler.⁷ Yine Marx'ın

İstanbul Bilgi Üniversitesi Çocuk Çalışmaları/Çocuklar İçin İnsan Hakları Kitabı

Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen ve Türkiye de dahil üye devletler tarafından imzalanan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, çocuk haklarını düzenleyen ilk evrensel belge olma özelliği taşır.

“vahşi kapitalizm” olarak adlandırdığı sanayileşmenin ilk dönemlerinde çocuklar 5 yaşlarından itibaren, 16 saate varan sürelerde, en ağır şartlar altında çalıştırılırlar.

Bu yoğun sömürü durumu, bugün hak savunucuları olarak adlandırabileceğimiz kişilerin çocukların korunmasına yönelik verdikleri mücadeleye, bu mücadele de çocuk haklarının ortaya çıkmasına vesile olur. 1850'lerden itibaren yoksul, kimsesiz, ebeveyn ya da aile desteğinden yoksun çocukların devletler tarafından korunmasına yönelik gelişmeler ortaya çıkar; devletlerin sunduğu alternatif bakım hizmetleri kurumsallaşır ve yaygınlaşır. Çalışma yaşamına dair yasal ve kurumsal düzenlemeler artar; çocukların hangi yaştan itibaren, ne kadar süre ile ne tip işlerde çalışabilecekleri belirlenir. Çocukların çalışma yaşamından geri çekilmesini de desteklemek amacıyla okullulaşma bir temel hak ve zorunluluk olarak düzenlenmeye başlanır. Bunları takiben, 1800'lerin sonuna doğru, ebeveynin çocukları üzerindeki iktidarına devlet tarafından müdahale edilebilir olur; istismara dair düzenlemeler yasalaşmaya başlar.

Tüm bu gelişmeler, iki Dünya Savaşı'nın yarattığı tüm olumsuz koşulların sonucunda sekteye uğrarken, aynı zamanda çocukların, yetişkinlerin yarattığı zararlardan korunması gerektiği algısı her insani felakette biraz daha güçlenir ve yaygınlaşır. Birinci Dünya Savaşı'nın sonunda Milletler Cemiyeti tarafından kabul edilen ve Türkiye de dahil, üye devletler tarafından imzalanan 1924 tarihli Cenevre Çocuk Hakları Beyannamesi, çocuk haklarını düzenleyen ilk evrensel belge olma

özelliği taşır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini takiben hazırlanan 1959 tarihli Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Bildirgesi, Cenevre Beyannamesi'ndeki salt korumacı yaklaşımı geliştirir. Çocukların “tehlike anında kurtarılması gereken değerli şeyler” olmaktan, “yetişmesinde ailelerinin ve devletlerin sorumluluk taşıdığı hak sahibi yurttaşlar”a geçişinin tohumları 1959'da atılır. Nihayetinde 20 Kasım 1989'da Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilen Çocuk Haklarına Dair Sözleşme⁸ ile tohum fidana dönüşür.

Tohum ve fidan benzetmesi çocuk haklarının gelişimi, çocukluğun dönüşümüyle paralel bir biçimde çocukların modernizm ile yetişkinlere devrettikleri haklarını daha güvenli bir yerden geri alma çabası olarak okunabilir. Çocuk haklarının kendisi modernizmin bir ürünü olduğu için bu iyi niyetli bir okuma olarak görülebilir. Bununla birlikte aşağı yukarı 100 yıllık süreçteki değişim önemli bir dönüşüm potansiyelinin bulunduğunu da göstermektedir. Bugün çocuğun katılım, yani kendi yaşamı üzerine söz söyleme hakkının giderek daha güçlü biçimde ifade edilmesi çocuk-yetişkin ilişkisinde yeni bir aşamaya gelindiğini de gösteriyor. Ancak bu potansiyelin gerçekleşmesi bireysel ve toplumsal olarak çocuğa/çocukluğa yüklediğimiz anlamın ve toplum içinde çocuklara bıraktığımız alanın ne olduğuna bağlı.

Modernist aklın çocuğa atfettiği yetersizlik dayanağı ile çocuğun hukuki, ekonomik ve politik haklarının yetişkinlere devredilmesi sonucu aslında modern demokrasi için asla kabul edilmeyecek bir durum

Fotoğraf: E. Emre Yaşkeçeli

yaratmıştır: bir sınıfın çıkarlarının başka bir sınıfa emanet edilmesi!⁹ “Paternalizm” olarak adlandırılan bu durum, yetişkinlerin çocuklar üzerindeki tasarruflarının, çocukların iyiliği için olduğu sürece, onların rızası hilafına da olsa genel kabul görmesi ve toplumsal olarak desteklenmesi anlamına gelir. Locke’un yaklaşımının bir uzantısı olan paternalizm, modern dünyada çocukların yaşamlarını, kendi yaşamlarına dair söz söyleme haklarını kısıtlayan, çocuğu yetişkine aşırı bağımlı halde tutan, bireyselliğini yok eden en temel algısal engellerden biridir. Bir diğer engel, Rousseau’nun yaklaşımında karşılığını bulan çocukluğa romantik bir yerden, kaybedilmiş bir “altın çağ” olarak bakmaktır. Bu bakış açısı, çocukluğu insan yaşamının en doğal ve en saf dönemi olarak tanımlar ve bu saflığın korunması gerektiğini savunur. Romantik yaklaşım, çocukları olduklarından, olmak istediklerinden farklı bir alana kısıttır, kirlenmemeleri için kapatır. Yetişkinler tarafından saf olmadığı tespit edilenlerin kaderi de yine yetişkinlerin takdirindedir elbette.

Çocuğun çeşitli araçlarla (eğitim ya da disiplin yöntemleri gibi) “temizlenmesi”nden, şeytanlaştırılıp cezalandırılmasına kadar bir skalada biçimlendirilmesini meşrulaştırır.

Bu iki bakış açısı sürekli iç içe geçerek modern çocuk-yetişkin ilişkisinin özünü oluşturur. Dolayısıyla, her ne kadar hukuki belgelerle, yasalarla, çocukların hakları, bireyselliği garanti alınıyor; en azından bu konuda yol alınıyor olsa da, toplumsal normlarla sürekli desteklenen, yetişkinin kendini çocuktan “üstün” görme algısı dönüşmedikçe, yukarıda bahsedilen potansiyelin ortaya çıkmasını, fidanın güçlenerek ağaca dönmesini beklemek pek gerçekçi görünmüyor.

O yüzden benim açımdan, bugünün çocuk hakları savunucuları için mücadele; bir yandan kapitalizmin beslediği tüm ayrımcılıklara bağlı olarak çocuklar arasında oluşan eşitsizlikleri ortadan kaldıracak sosyal politika önlemlerinin peşini kovalarken, modernizmin kurduğu çocuk ve yetişkin arasındaki hiyerarşik yerleşimin yarattığı eşitsizlikleri or-

tadan kaldıracak zihniyet dönüşümü için çaba harcamayı hiç atlamamak! Yani çocukların da insan olduğunu kendimize sürekli hatırlatmak! Daha da önemlisi bunu çocuklarla birlikte yapmanın yolunu bulmak! Çocukların kendi hak mücadelesini açık biçimde veremeyen bir toplumsal grup olarak, bunun için karşısında mücadele ettiği yetişkinlere mecbur olması; modernizmin çocuk algısının yanı sıra çocukluğun gelişiminde henüz ulaşamadığımız hedefi de bizlere gösteriyor olmalı.

Modern çocukluğun tarihi her ne kadar kısa olsa da, sayılı sayfaya sığdırılamayacak kadar zengin ve detaylı. Bugünkü genel çocuk algımızın şekillenmesinde etkisi olduğunu düşündüğüm belli noktaları aktarmaya çalıştım; eksikleri çoktur. Kişisel derdim, dünyadaki en geniş azınlık grubu olan çocukların, kendi yaşamlarının aktif özneleri olarak yetişkinlerden bağımsızlaşması, özgürleşmesidir. Modernizmin yarattığı ikilikten ilerlese, çocuklar özgürleştikçe yetişkinler de özgürleştirecektir.

Notlar:

- ¹ Yaşar Kemal, “Çocuklar İnsandır”, Yapı Kredi Yayınları, Kasım 2013, sf:17
- ² Modernizm gibi çocuk haklarının da Avrupa’nın düşünsel, politik, toplumsal gelişiminin bir sonucu olması yazının kendi sınırını oluşturmaktadır.
- ³ Philippe Aries, “Centuries of Childhood”, Vintage Books, 1962
- ⁴ John Locke, “Eğitim Üzerine Düşünceler”, Morpa Kültür Yayınları, 2005
- ⁵ Jean Jacques Rousseau, “Emile - Bir Çocuk Büyüyor”, Selis Kitaplar, 2011
- ⁶ Feminizm modernizm eleştirileri içindeki temel tartışma noktalarından biri erkeğin rasyonel olarak tanımlanıp “norm” olarak kabul edilmesidir. Bu durumda kadına, tıpkı çocuklara olduğu gibi irrasyonellik ve “norm dışı”lık kalır.
- ⁷ Anthony Giddens, “Modernliğin Sonuçları”, Ayrıntı Yayınları, 1994
- ⁸ Bildirge ve Sözleşme belgeleri ve tarihsel gelişime dair yazıyı şurada bulabilirsiniz:
www.cocukhaklariizleme.org/bir-tarihce-cocuklarin-haklari-ve-birlesmis-milletler-cocuk-haklarina-dair-sozlesme
- ⁹ Bob Franklin, “Çocuğun Politik Hakları”, sf. 37 G. Dworkin, Ayrıntı Yayınları, 1993

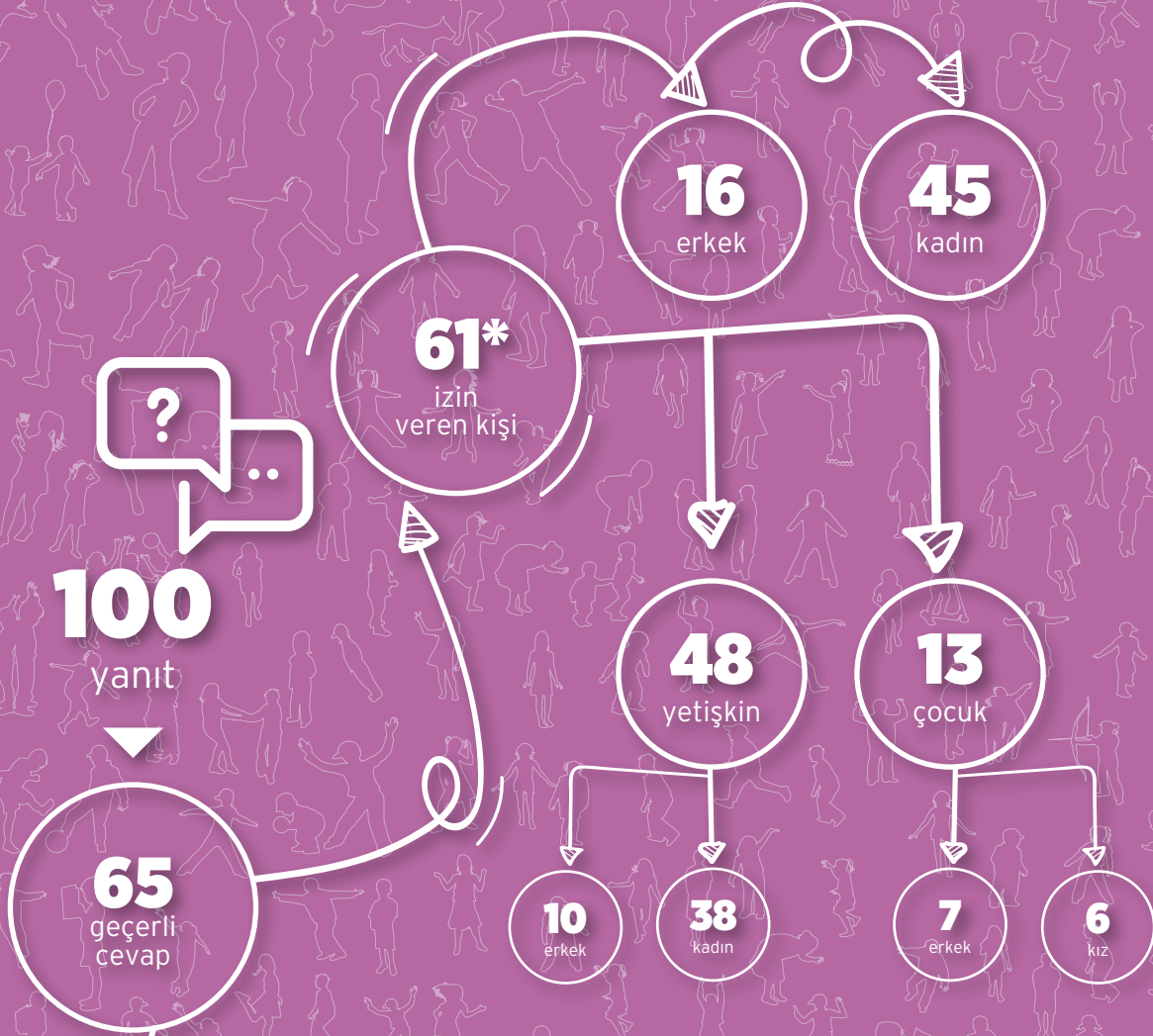
ÇOCUK YETİŞKİN OLMAK ALGI ANKETİ

Ocak 2018'de 3. yaşını deviren KA Dergi daha "bebek" iken, 2. sayısında "farklı yaş gruplarından farklı nitelikler taşıyan bireylerin kişisel fikirlerinin olduğu gibi yansıtıldığı, yorum veya analizimizi koymadan birebir sözlerini aktardığımız *Yaşlılık Algısı* üzerine sınırlı bir kamuoyu araştırması" yapmıştık. Ve şimdi "çocuk olmak ve çocukluk" üzerine kafa yordüğümüz bu sayıda, "çocuk" ve "yetişkin" olmanın "güzel", "zor", "kolay" yanlarını sorduk çocuk ve yetişkinlere.

Ayna ayna söyle bana; Yetişkinlik ve çocukluk arasında benzerlikler var mıdır? Ya da farklar? 18 yaş sınırı midir belirleyici olan? Yoksa koşullar, yaş, kültür ve zamandan etkilenir mi ikisi arasındaki ayrım?

Cevap verenler belki gördüğünü, duyduğunu dile getirdi, belki de hissettiğini, yaşadığını yansıttı.

Ankete cevap yollayan tüm dostlara ve yazının hazırlık aşamasında destek veren gönüllü emekçilere teşekkürlerimizle... Cevaplarını yayınlamamıza izin verenlerin yazdıkları olduğu gibi bırakılmıştır.

Ankete katılanların yaşadıkları yer bilgisi;

Adana 2 İstanbul 7

Amsterdam 1 İzmir 2

Ankara 12 Mersin 1

Antalya 1 Muğla 1

Aydın 1 Şanlıurfa 1

Bitlis 1 Trabzon 1

Diyarbakır 1 Van 1

Gaziantep 2 Yurtdışı 1

* Ankete katılanlardan, cevaplarının olduğu gibi yayımlanması konusunda izinleri alınmıştır.

Sizce “Çocuk” olmak neden güzel?

18

yanıt

“ Bence çocuk olmak çocuk algısının çocuğun bir birey ve çocukluğun yetişkinliğe geçiş dönemi olmaktan daha fazlası olduğunun kabul edildiği toplumlarda ve dönemlerde güzel. Çünkü o zaman yaratıcılığını kullanmak için alan tanınıyor, fırsatlar yaratılıyor demektir. Dünya barışına, toplumsal değişime dair daha umutlu olduğun için güzeldir. Ayrıca benim gibi doğayı bir oyun alanı olarak kullanıyorsan güzeldir.

18-25 yaş, Kadın, Şanlıurfa

“ Çocuk kendileri dışındaki tüm insanların ne düşündüğünü önemsemez. Ayıbı, günahı, kuralı bilmez bu yüzden düşünceleri kısıtlamamıştır. Çocuklar zihinsel olarak en özgür insanlardır, bu yüzden güzeldir.

25-35 yaş, Kadın, Ankara

“ Çünkü yaşamın zorluklarından habersizsin.

12-18 yaş, Kadın, Aydın

“ Dün ve yarın yok sadece bugün var, anı yaşayanlar çocuklar.

35-45 yaş, Kadın, İstanbul

“ Çünkü eğleniyorsun.

6-12 yaş, Erkek, Ankara

“ Ağır sorumluluklar gerektirmediği için güzel.

18-25 yaş, Kadın, Bitlis

“ Dünyayı algılayış şeklinin henüz kirlenmemiş olmasından dolayı.

35-45 yaş, Kadın, İstanbul

“ Özgür ve sorumluluk yok.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

“ Hayatın tadı o zaman çıkıyor.

12-18 yaş, Erkek, Ankara

“ Daha az kaygı var.

18-25 yaş, Kadın, Ankara

“ Sorumsuz olma ve hiçbir şeyin farkında olmadan yaşama lüksüne sahip olmak ve bir sevgi yumağının ortasında olmak.

35-45 yaş, Erkek, Ankara

“ Çocuk olmak hayatı mutlu yaşamaktır.

6-12 yaş, Erkek, Ankara

“ Dünyada olup bitenden habersiz tek odak noktası oyun.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

“ Yalan söyleyemedikleri için.

25-35 yaş, Kadın, İzmir

“ Çünkü hayal gücün çok geniş.

6-12 yaş, Erkek, Ankara

“ Az sorumluluk, küçük şeylerle mutlu olma.

35-45 yaş, Kadın, Adana

“ Eğlenceli, istediğim yere gidebiliyorum. İlgı görmem ve istediklerimin olması çok güzel.

6-12 yaş, Kadın, Ankara

“ Egosuz ve berrak bir bakış açısı.

35-45 yaş, Kadın, Adana

Sizce “Çocuk” olmak neden zor?

19

yanıt

“ Sınırlar konulması, senin yerine karar verilmesi.

35-45 yaş, Kadın, Adana

“ Savunmasız ve zarar görmeye açık olduğu için.

25-35 yaş, Kadın, Adana

“ Çünkü yüksek yerlere yetişemiyoruz.

12-18 yaş, Erkek, Ankara

“ Korunmasız, güçsüz, savunmasız, muhtaç olduğun için.

55-65 yaş, Kadın, Mersin

“ Çocuk olmak zor değil.

6-12 yaş, Kadın, Ankara

“ İtaat etmek zorunda olmak, özgür karar verememek, ekonomik bağımsızlığı olmamak, tüm güzelliklerin geçici olması.

35-45 yaş, Erkek, Ankara

“ Çocuktur anlamaz mantığı ile çocukların bazen birey olarak görülmemesi.

25-35 yaş, Kadın, Ankara

“ Herkes sana ne yapacağını söylüyor. Bir de okula gitmek gerektiğinden.

12-18 yaş, Kadın, Yurtdışı

“ Büyüme ve gelişme sürecinde ehil ellerde olmayınca geleceği kararıyor. Çevre koşulları çocukluğunu yaşamasına izin vermiyor.

65+ yaş, Kadın, Ankara

“ Büyüklerin kurguladığı bir dünyada yaşamak zorunda olduğu için.

18-25 yaş, Kadın, Ankara

“ Başkalarına tabi olmak nedeniyle.

35-45 yaş, Kadın, Muğla

“ Yetişkinlerin şiddetine maruz kaldığı için zor; her türlü şiddet...

25-35 yaş, Kadın, Ankara

“ Birey olarak görülmediğin, “olmamış insan” gibi görüldüğün bir toplumda yaşamak... Hep senin adına sana rağmen kararlar verilmesi...

25-35 yaş, Kadın, Ankara

“ Çocuk olmak özellikle bazı çocuklar için yetişkinlerden ötürü zor.

18-25 yaş, Kadın, Ankara

“ Çoğunlukla kendileri hakkında büyüklerin karar vermesi ve bunun sonuçlarına onların katlanmak zorunda olması.

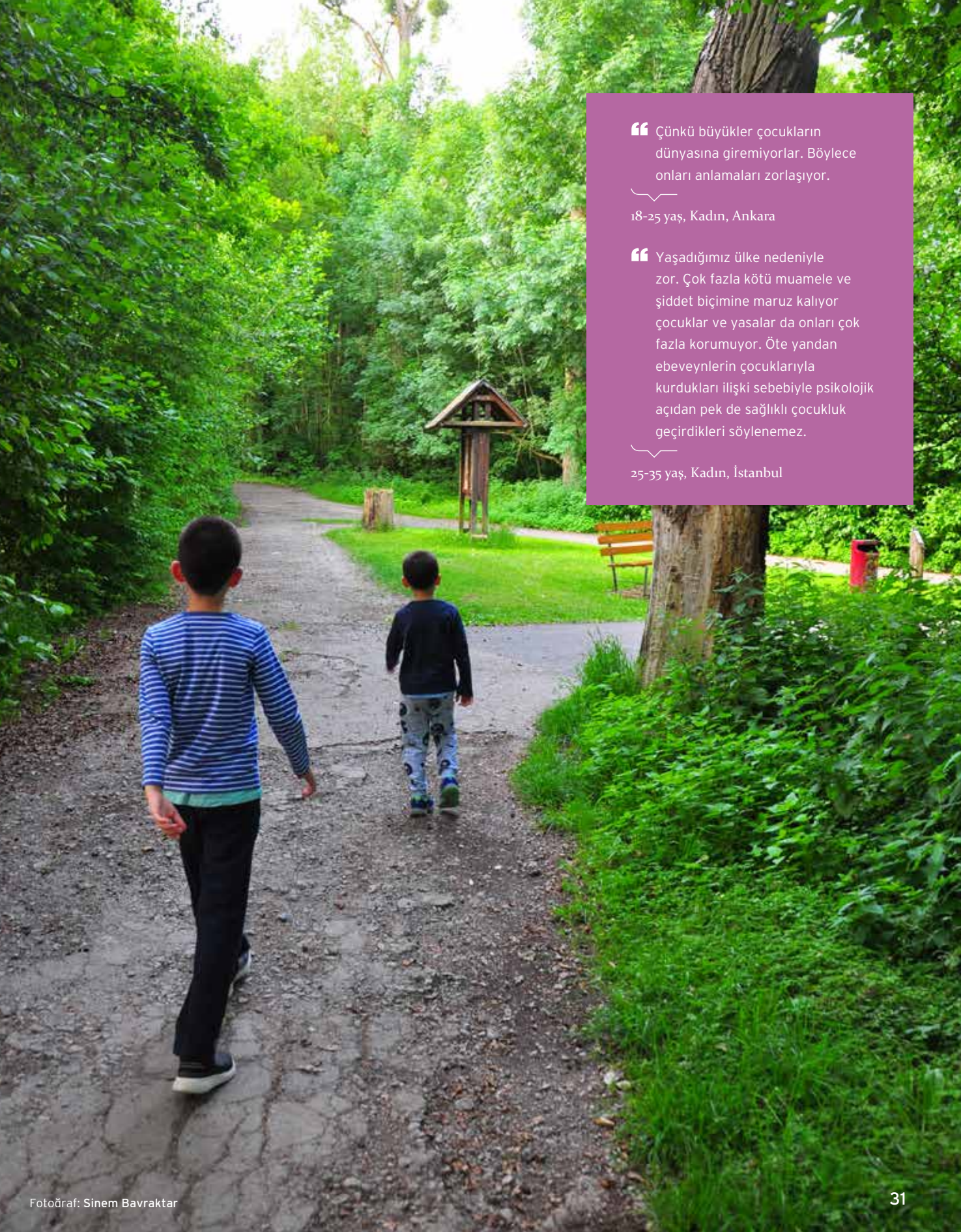
45-55 yaş, Kadın, Ankara

“ Çünkü birilerine bağımlısın.

12-18 yaş, Kadın, Aydın

“ Erken büyüme isteyecek dertlere sahip olduğunda zordur çocukluk. Kendi başına dertlerini aşamayacağının farkına varması zor bir durum.

18-25 yaş, Kadın, Ankara

“ Çünkü büyükler çocukların dünyasına giremiyorlar. Böylece onları anlamaları zorlaşıyor.

18-25 yaş, Kadın, Ankara

“ Yaşadığımız ülke nedeniyle zor. Çok fazla kötü muamele ve şiddet biçimine maruz kalıyor çocuklar ve yasalar da onları çok fazla korumuyor. Öte yandan ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları ilişki sebebiyle psikolojik açıdan pek de sağlıklı çocukluk geçirdikleri söylenemez.

25-35 yaş, Kadın, İstanbul

Sizce “Yetişkin” olunca ne kolay?

19

yanıt

“Çocuğunun uslu olması.

6-12 yaş, Erkek, Ankara

“Yetişkin olunca önyargılar çoğalıyor, ötekileştirmek ya da bencil olmak kolaylaşıyor.

25-35 yaş, Erkek, Aydın

“Özgürlüğe kavuşmak.

35-45 yaş, Kadın, İstanbul

“Savunma, kendine yetme, başa çıkabilme.

55-65 yaş, Kadın, Mersin

“Duygu ve düşüncelerin kolayca ifade edilebilmesi yetişkinler için kolaydır.

25-35 yaş, Kadın, Ankara

“Yetişkin olunca da kolay değil hiçbir şey lakin yine de kendini bir birey olarak ortaya koyma ve sorumluluk alma olarak bakacak olursak yetişkinler kendilerini savunabilirler.

25-35 yaş, Kadın, Antalya

“İstedğim zaman dışarı çıkabilirdim. Teknolojik alet kullanmam bu kadar göze batmazdı. Hiç kimsenin baskısı altında kalmadan istediğimi yaptım.

6-12 yaş, Kadın, Ankara

“Karar alma, konuşabilme, savunuculuk yapabilme, doğruyu ve yanlışı ayırt etme.

35-45 yaş, Kadın, Adana

“Birey olma halini gerçekleştirirse yetişkin olunuyor bence. Kendini gerçekleştirme şansına erişiyorsun.

35-45 yaş, Erkek, Ankara

“Çivi çekici daha kolay kullanıyorsun.

6-12 yaş, Erkek, Ankara

“Hiçbir şey kolay değil.

45-55 yaş, Erkek, Aydın

“Ben yetişkin dünyasından hiç memnun değilim. Belki maddi olanaklar kolaylık sağlıyordur.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

“Hayatını nasıl yaşamak istersen yaşayabilirsin. Yani nerede oturmak, kiminle arkadaş olmak, ne yemek, ne söylemek istersen sorumluluk senin. Kimse karışmaz (etik ve kanun çerçevesi içinde olduğu sürece tabi).

45-55 yaş, Kadın, İzmir

“Yetişkin olunca ev hanımı olursan evde kalırsın. İsteğini yaparsın.

6-12 yaş, Kadın, Trabzon

“Acımasız olabilmek.

25-35 yaş, Kadın, Gaziantep

“Pek bişey kolay değil.

6-12 yaş, Kadın, Gaziantep

“Çocuklar yerine karar vermek.

35-45 yaş, Erkek, Ankara

“Hiçbir şey kolay değil. Aksine tamamen yük biniyor omuzlara.

18-25 yaş, Erkek, İstanbul

“ Üzerindeki bazı iktidar sahiplerini düşürmüş olmak eğer yerine yenilerini koymadıysan. Radikal değişiklikler ve uyum sağlamalar için daha yeterli ve cesur hale gelmek. Meraklarının peşinden koşmak için engellerin azalması.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

Sizce “Yetişkin” olunca ne zor?

19
yanıt

“ Değişmesi zor ve yorucu yetişkin yargıları içinde çocuk gibi davranmana izin verilmemesi.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

“ Özgürlüğe kavuşmak.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

“ Sorumlu olduğun şeyler konular artıyor. Verdiğin her kararın bir sonucu olacağını düşünmek stres yaratıyor.

18-25 yaş, Kadın, Ankara

“ Hayatın bir noktadan sonra emek istediği.

12-18 yaş, Erkek, Ankara

“ Her istediğini yapma özgürlüğünün olmaması.

35-45 yaş, Erkek, Ankara

“ Doğru kararlar vermek.

35-45 yaş, Erkek, Adana

“ Ailene bakmak zorunda kaldığın için.

6-12 yaş, Erkek, Ankara

“ Annemden ayrılmak.

6-12 yaş, Kadın, Ankara

“ Eşitsizliğin farkına varmak.

25-35 yaş, Erkek, Ankara

“ İşe gitmek; iş gezileri, bu kadar.

6-12 yaş, Kadın, İstanbul

“ Gelecek kaygısı, geçmiş pişmanlıklar.

35-45 yaş, Kadın, İstanbul

“ Çocuklar yerine karar vermek.

35-45 yaş, Erkek, Ankara

“ Dünyaya, yaşama ve diğer canlılara zarar vermeden yaşamak daha zor, barış içinde bir iletişim kurmak daha zor, oyun oynamak, oynayarak düşünmek ve eğlenmek daha zor, yeni bir şeyi herhangi bir yöntemle öğrenmek daha zor.

25-35 yaş, Kadın, Ankara

“ Çocukluğunda hayal ettiklerinin somut gerçeklere göre fazla uçuk olduğunu anlamak zor.

25-35 yaş, Kadın, Amsterdam

“ Rahatlamak, fütursuzca spontan olmak, oyun oynamaya ayrılan vakit azalıyor.

55-65 yaş, Kadın, İstanbul

“ Temiz ve saf kalabilmek.

45-55 yaş, Erkek, Hatay

“ Aile sorunlarıyla yüzleşmek.

18-25 yaş, Kadın, Van

“ Yapabileceklerinin sınırlılığını keşfetmek.

35-45 yaş, Kadın, Ankara

“ Hep yetişilmesi gereken yerler, yetiştirilmesi gereken işler olması zor... gündelik hayatta özgür seçimler yapmak o kadar da kolay değil.

25-35 yaş, Kadın, Ankara

Sizce “Çocuk” olmak neden güzel?

- “ 1) Her şeyi yapmak için enerjim var.
- 2) Olumsuz olan durumları düzeltebilirsin. Örneğin notların kötüyse veya kötü alışkanlıkların varsa düzeltebilirsin.
- 3) Hayallerin var.

Sizce “Çocuk” olmak neden zor?

- “ 1) Sürekli kural içindeyiz.
- 2) Okul var.
- 3) Ehliyet alamıyoruz.
- 4) Ailenin kurallarına uymak zorundayız.

Sizce “Yetişkin” olunca ne kolay?

- “ Yurt dışına çıkmak, ehliyet almak. Özgürlük.

Sizce “Yetişkin” olunca ne zor?

- “ 1) Artık kimse sana yardım edemeyecek.
- 2) Hapis cezası olacak. 12 yaşında başlıyor ama yetişkinleşince ağırlaşıyor.
- 3) Yaşlanıyorsun ve enerjin azalıyor.
- 4) Bir de “keşke”ler oluyor, pişmanlık. Çünkü artık düzeltemezsin.

12-18 yaş, Erkek, Bursa

ÇOCUK KİMDİR?

Yetişkin ile çocuğun ya da toplum ile çocuğun arasındaki ilişki, davranış kalıpları ve süreç, çocuğa ilişkin algı ile  ekilleniyor. “Toplumun ideal  ocuk tanımı nedir ve  ocuk kimdir?” sorusuna verilen yanıtları içeren bu algı, çocukların yaşamlarını doğrudan etkiliyor ve kendi yaşamlarının özneleri olmalarını engelleyebiliyor. Çocukların homojen bir grup olmadıkları ve kendi hayatlarının aktörleri olmalarından hareketle, yaşamları üzerinde söz sahibi olma hakkına sahip bireyler olmasına katkı sağlamak için, farklı yetişkin gruplarının çocuğa ilişkin mevcut algısını tartışmak oldukça kıymetlidir. Oda ı  ocuk algısı olan sınırlı sayıdaki çalışmanın çoğalması önemli bir ihtiyaç. Çocukların hayatlarının önemli bir bölümünü geçirdiği okullarda görev alacak olan   retmen adaylarının  ocuk algısına dair güncel bir araştırmanın varlığından haberdar olunca araştırmayı gerçekleştiren Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü   retim  yeleri Yrd. Doç. Dr. Zeynep Erdiller Yatmaz, Yrd. Doç. Dr. Ersoy Erdemir ve   renme Bilimleri Programı doktora   rencisi Fetiye Erbil ile sohbet ettik.

Ve  ocukların “ ocuk deyince akla gelen obje” çizimleri ile g rselle tirdik.

Yrd. Doç. Dr. Zeynep Erdiller

Yatmaz: 2011 yılından beri Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği programında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında; erken çocukluk döneminde öğretmen eğitimi, öğretmenlerin mesleki gelişimi, erken çocukluk eğitiminde eğitim programı ve tarihsel ve toplumsal bağlamda çocuk ve çocukluk algısı yer almaktadır.

Yrd. Doç. Dr. Ersoy Erdemir:

2014 yılından beri Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Öğretmenliği programında öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. Çalışma alanları arasında erken çocukluk yıllarında zorunlu göç, politik şiddet ve yoksulluk; sosyal dezavantajlı ve etnik kökeni farklı çocuklar için erken müdahale; erken çocukluk döneminde çift dil edinimi ve çift dilli eğitim konuları yer almaktadır.

Fetiye Erbil: Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Öğrenme Bilimleri programında doktora öğrencisi ve Yabancı Diller Yüksek Okulu'nda öğretim görevlisidir. Araştırma konuları arasında okulöncesi çocuk katılımı, çocuk hakları, çocuk algısı ve çocuklarla araştırma yöntemleri bulunmaktadır.

Neden “çocuk algısı” konusunda bir araştırma yapmak istediniz? Hedef kitlesinin öğretmenler olmasının nedeni nedir?

Zeynep Erdiller Yamaz:

Üniversitede eğitim verilirken beceri kazandırılmaya çalışılıyor. Ne var ki yapılan çalışmalar da şunu söylüyor; ne olursa olsun öğretmen davranışlarını öğretmen eğitimi belirlemiyor. Öğretmen adaylarının pratiklerine, yaşamları boyunca sahip oldukları düşünceler, yapmış oldukları gözlemler, kendi öğretmenlerinin davranışları, fakülte'deki öğretmen tanımı gibi etmenler yerleşiyor ve bu pratikler onların nasıl bir öğretmen olacaklarını ve çocuklara nasıl davranacaklarını belirliyor. Bu süreçte “neden uygulamalar ile düşünceler arasında bir çatışma var?”, “düşünceler neden gerçekleştirilemiyor?”, “düşünceler neden uygulamalardan daha çocuk merkezli?” diye bakınca dönüp dolaşıp çocuk tanımına ve çocuk algısına geldik. Hepimiz farklı açılardan baksak da kişilerin çocuğu nasıl tanımladığını bilmenin önemli olduğunu anladık. Çünkü öğretmen adayı dört, dört buçuk sene sonunda mezun olup, okulda çocuk ile bir araya gelince üniversitede öğrendiklerini bir kenara atabiliyor, o anda çevresinde bulunan öğretmenlere bakarak “öğretmen olmaya” çalışıyor. Bu nedenle daha eğitim devam ederken öğretmen adaylarının çocuk algısı, çocukluğa dair bakış açısı nedir anlayalım diye bu araştırmayı yapmak istedik. Lisans derslerinde bu konuya değiniyorduk ama böyle metodolojik bir çalışma ile çarpıcı sonuçlar elde ettik.

Fethiye Erbil: Öğretmenlik eğitim sürecinin başında, öğretmen adaylarının çocukluk algılarının ailelerinden ve içinde bulundukları toplumsal, sosyo ekonomik düzeylerden etkilenmiş olduğunu görüyoruz. Bu arada, üniversitede çocuk gelişimi, eğitimi ve uygulama dersleri almaya başlıyorlar. Bu var olan algı ile öğrendiklerinin ilk çatışmaya başladığı dönem, ilk yılları. Bu çatışmanın temelini çocuk algısı oluşturuyor. Öğretmen adayları fark etseler de etmeseler de çocuk algısının kırılması ya da aynı kalması buna bağlı oluyor. Biz, bu araştırmayı birinci sınıf öğretmen adayları ile yaparak kırmayı bu aşamada yakalamak istedik.

Peki çocuk algısını ölçmek için ne tür sorular sordunuz? Nasıl bir yöntemle çıkarmaya çalıştınız?

Ersoy Erdemir: Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan bir durum çalışması. İncelediğimiz konu olan çocuk algısına ilişkin kişilerin var olan düşünce sistemlerini, tutumlarını, değer yargılarını becerili bir grup üzerinde yani öğretmen adayları üzerinde herhangi bir kitleye genelleme amacı gütmeksizin anlamak üzere yola çıktık. Gönüllülük esastı katılım için. Kapsam alanı daha geniş bir projeydi. Toplam beş temel alana odaklandık. Çocukluk ve çocuk algısı ilk alandı. Erken çocukluk eğitimi mesleğini seçmelerine etken faktörler ile çocuk algıları ne denli bağdaşıyor baktık. Yani meslek seçimi ikinci alandı. Diğer alanlarda ise halen veri toplama çalışmamız devam ediyor. Öncelikle kapsamlı bir soru protokolü oluşturduk. 30 tane soru vardı. Çocuk algısına dair sordüğümüz sorular; çocuk kimdir, çocuğu nasıl tanımlarsın, çocuk nedir, çocukluk nasıl bir süreçtir, çocuğu yetişkinden ayıran farklar var mıdır, varsa nelerdir, insanların, toplumun ve senin gözünde ideal çocuk tanımı üzerineydi.

Fetiye Erbil: Burada şunu da söylemeli; “çocuk kimdir?” diye sordüğünüzde kişi bazen sizin duymak istediklerinizi de söyleyebiliyor. O yüzden kendi çocukluklarına dönmeleri esas istediğimizdi. Onları teşvik ettiğimiz şey; öncelikle kendi ailelerinden, çocuk tanımlarından yani kendi özellerinden, kendi hayatlarından bahsetmeleriydi. Bu kilit nokta oldu.

Ersoy Erdemir: Anne-babaların, kardeşlerinden bahsettiler. Küçükken aileleri ile nasıl vakit geçirdiklerini, ne gibi ailesel rutinleri olduğunu, çocukluklarına dair hatırladıkları en net anıları, hisleri öğrenmeye çalıştık. Ondan sonra “*çocuğu nasıl tanımlarsın?*” “*çocuk kimdir?*” gibi daha soyut bazlı olan soruları sorduk. Ve ikisinin arasındaki örüntülere, ortak noktalara baktık. Bu verilerin hepsini topladıktan sonra yaklaşık bir aylık süre zarfında üçümüz de görüşmeler yaptık. Her katılımcının verdiği cevaplar üzerinden bir veri seti oluşturup, üzerinde çeşitli tematik analizlerle çalışmamızın bulgularına ulaştık.

Bulgularınız ne oldu? Katılımcıların gözünde “çocuk” nasıl algılanıyor?

Zeynep Erdiller Yatmaz: Çocuk kimdir sorusuna cevapları ile kendi çocukluklarını anlatırken kullandıkları çocuk tanımı arasında fark gözlemledik. Kendi çocukluklarındaki çocuk “*kendi dünyası olan*” “*kendi yaptırımları olan ve bu yaptırım ki takdir edilir veya edilmez, onaylanır ya da onaylanmaz endişesini taşımadan*” “*daha etkin, kendi kültürünü oluşturabilen*” bir çocuk.

Ersoy Erdemir: Kendi davranışlarının faili olan bir çocuk tanımı.

Zeynep Erdiller Yatmaz: “*Yaramazsa yaramazlık yaptığı*” ailesine söyleyebilen.

Fetiye Erbil: Sorumluluk da alan.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Ailenin yaşadıklarının farkında olan. İfade edilmiş ya da edilmemiş ama onun hayatını etkileyen her şeyin farkında ve içinde olan, bunlarla ilgili duygu-

ları ve düşünceleri olan bir çocuktan bahsettiler. Yetişkin hayatının farkında. Yani yetişkinlerden ayrı bir kaostan içinde kendi çocuk dünyalarında çocuksu olarak yaşayan çocuklar olmadıklarını anlattılar.

Fetiye Erbil: Ve özgürlük alanlarının da çok renkli hatırladığı paylaşımlar oldu. Hem baskılandıkları anların hem de özgür olarak yapabildiklerini, oyunların ne kadar kıymetli olduğunu anlatan paylaşımlar.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Kendi özgürlük alanlarını yaratabildiklerini söylediler. Her ne kadar yasaklandıkları bir şeyler olsa da mutlulukla anlatıyorlardı. Fakat “çocuk kimdir” diye sordüğümüzde birden bire yetişkin kıyafetlerini giydiler, yetişkin gözlüklerini taktılar ve başka bir konudan konuşmaya başladılar.

Fetiye Erbil: Çocuğun gelişimsel özelliklerinden bahseden oldu.

Ersoy Erdemir: Yetersiz diyenler de.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Masum, idare edilmesi gereken diyenler vardı.

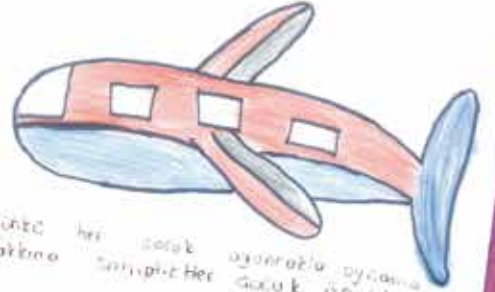
Ersoy Erdemir: Kendi çocukluk tanımlarındaki çocuk tamamen öznel, bireyselliği ön planda olan, çevresine yön verebilen bir çocuk iken “çocuk kimdir” diye daha soyut boyutta sordüğümüzde ise yönlendirilmeye ihtiyaç duyan, gelişimsel olarak yetersiz, pasif, şekillendirilmeye ihtiyaç duyulan gibi tamamen çocuğu pasifize eden bir tutum ve algının olduğunu gördük.

Gökyüzü

♥ 23! Defterler her zaman ağardılar

locuklar maslar gibi ağardılar...

hiçbir her çocuk ağardılar ağardılar
kalktına canlılar her çocuk ağardılar!

CANSU
YAŞ 12

Yaş
12

Gerek değilse de her çocuk
gölsü çocuk her çocuk
bir yelken güncelki ağardılar!

Yazan = Dünya Budak var. 13

Günki çocuklar Telefonla oyun oynar
Severler.

Her gün çocukların
Günüdür...

Gökyüzü
12 yaşındayım

Çocuklar Aynı
Günleri Aynı
Çocuklar Aynı
Günleri Aynı

Her gün çocuklar aynı günleri aynı günleri
Pain Kallam Kallamınlar

Bam

RANZO BARDAL Yaş=13

İki tane Fatiha ağardılar
Sarı Sarı 98 kadeş ağardılar
Her Fatiha ağardılar. 13/10/11

Fetiye Erbil: Çocukluk sanki hiç sorumluluğun olmadığı, sihirli, çocuksu bir dönem olarak ortaya kondu. Halbuki kendi çocuklukları bu kadar sihirli bir dönem olmamış. Çocukluk denilince en güzel süreç, yetişkinliğe bakınca en dertsiz, en güzel, en saf, masum ve eğlenceli dönem anlatıldı. Ama kendi çocuklukları böyle anlatılmamıştı.

Zeynep Erdiller Yatmaz: İdeal çocuk sorusunda çoğu bu tanımlamayı reddetti, eleştirel baktığını söyledi yani olmaması gereken olarak belirtti. Algılarının yavaş yavaş değişmeye başladığını, sorgulamaların olduğunu ve bu değişimi yaratan faktörlerden bir tanesinin çocukların kendisinin olduğunu gördük. Yeğenleri, kardeşleri olan, çevresindeki çocuklarla bir araya gelenler, bu ideal çocuk algısının değişime uğradığını ve değişime ne öğretmenliğin ne de teorilerin değil çocukların kendilerinin neden olduğunu. “İdeal çocuk var mıdır” üzerine cevaplar toplumun algısını net bir şekilde ortaya koydu; uslu, ödevlerini yapan, kendi dünyasını yaşayan. Bu kendi fikirleri değil tabi ki; toplumda böyle kabul gören bir çocuk var diyerek. Önemli bir kısmı da “ideal çocuk yoktur, olmamalıdır”, “kime ve neye göre, şartlara, koşullara göre değişen bir olgudur” dedi.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Hepsinin birleştiği nokta aynı tanımdı. “Toplumun istediği çocuk budur” şeklinde. O da çarpıcıydı. Çocuk kimdir sorusuna cevapları da bununla örtüşüyor.

? Böyle bir çalışma başka katılımcılarla yapılırsa aynı sorular sorulabilir mi ya da aynı yöntem izlenebilir mi?

Ersoy Erdemir: Bizim kullandığımız sorular geneldi. Olabilir.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Ama o sorulara bağlı kalmak zorunluluğu da yok. Aynı ölçek başka gruba uygulanamaz diyemeyiz. Yine de bizim araştırmamızın katılımcıları öğretmenlik eğitimi alıyorlar, çocukları tanımlıyorlar, çocuklarla çalışmışlar.

Fetiye Erbil: Başka konuları merak edebildik başka gruplarla. Bu nedenle sorularımız farklılaşabilirdi.

Ersoy Erdemir: Katılımcılarımızın öğretmen adayı olması sorularımızı şekillendirdi.

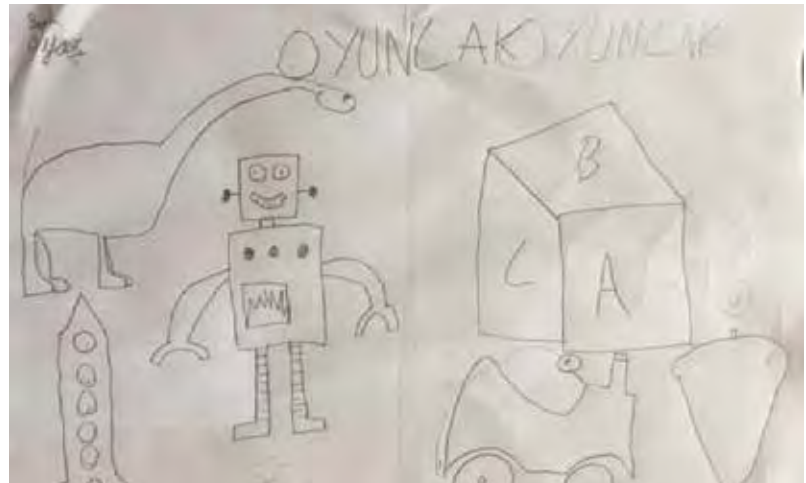
Zeynep Erdiller Yatmaz: Ama yetişkinlerle yapsak roller değişecek; belki çocuğu olan yetişkinlerde ebeveynlik, öğretmenlik rolleri girecek, eğitim politikacısı olunca karar verme rolleri girecek. Roller değiştikçe çocuk, birey, hak algısı değiştiği için

mutlaka bambaşka hikayeler olacaktı. Onların kendi çocukluklarını yaşadıkları dönemde değişecekti. Geçmiş ile orantılı olarak bakış açısı farklılaşabilir diye düşünüyorum.

? Araştırma sürecinde katılımcılarda anket uygulaması sonrası yüz yüze görüşme yaparken değişim gözlemlediniz mi?

Fetiye Erbil: Anket cevapları ile görüşmelerde aldığımız yanıtları karşılaştırmadık ama görüşme sürecinin katılımcı üzerinde bir etkiye yol açtığını hissettik ve sonrasında konuştuk. “Az önce bunu dedim ama şimdi bunu söylüyorum” diye kendi içlerinde çelişkiye düştükleri oldu.

Ersoy Erdemir: Bir-iki ay içerisinde değişim için çok da zaman yok. Takip çalışması ile ancak bunu değerlendirebiliriz. Öncesini ve sonrasını ölçerek. Öte yandan aslında sorular bile katılımcıları hassaslaştırabiliyor. Kendi görüşlerini mi aktarıyorlar yoksa uygun olan cevabı mı veriyorlar, sorguladılar.

Çizim: Berk, 9 yaş, Ankara

Çizim: Serra, 5 yaş, Konya

Zeynep Erdiller Yatmaz: Böyle sorular ile hiç karşılaşmıyorlar. Hiç düşünmedikleri bir şey. Aslında çok temel bir olgu. Çalışacakları kitleyi tanımları gerekir. Tanımlama yapma, ifade etme gibi bir girişim hiç olmuyor maalesef. Çocuk çocuktur, çocuğu herkes biliyor, düşünmeyi veya sormayı gerektiren bir şey değil. Bu nedenle bu soruları onlara yöneltmek bile onlarda farkındalık yaratıyor. Cevabı çok iyi bildiklerini düşündükleri ama aslında üzerine hiç düşünmedikleri bir soru.

Fetiye Erbil: Katılımcı sayısı kadar farklı çocuk tanımı, çocukluk deneyimi aktarıldı. Farklı yaşanmışlıklar buna neden oluyor. Farklı insanların farklı tanımlamalarını duymak hem rahatsız edici hem de aydınlatıcı bir süreç onlar için. Asıl öğrenmenin gerçekleştiği nokta, bu rahatsız olma duygusu.

Planlarınız var mı? ya da önerileriniz?

Zeynep Erdiller Yatmaz: Yine gönüllülük esasıyla takip eden bir

çalışma düşünüyoruz. Ayrıca çocuklar ile çocukların sesini duyurma planımız var. Çünkü yetişkinler ne olursa olsun yetişkin bakış açısıyla baktığı için bir şeyleri değiştirmeye istekli olmuyorlar. O değişimin itici gücü çocuklar olmak durumunda.

Fetiye Erbil: En yakın planımız bu; çocuklarla onların çocuk, güç, yetişkinlik algısını inceleyeceğiz, öğrenmeye çalışacağımız bir çalışma.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Ama çocukların gerçekten sesini duyurma; söyledikleri üzerinden çıkarımda bulunma değil, gerçek ifadelerinin olabildiğince yer aldığı. Aslında insanlar çocukları ne kadar çok duyarlarsa, dinlerlerse yargıları değişecek.

Fetiye Erbil: Bunlar dışında Zeynep Hoca'nın da vurgu yaptığı öğretmen yetiştirme programlarında öğretmen adaylarının kendi kendileri ile konuşabilecekleri ve sorgulayabilecekleri, kendi çocuklukları ile temas edebilecekleri "yansıtma uygulamaların-reflective practices" çokça olması gerekiyor. Bu da başka bir araştırma konusu olabilir. Çünkü bu programlarda şimdilik sadece öğretmenlik bilgi ve becerisi öğretiliyor. Çocuk gelişimi muhakkak önemli bir teknik bilgi ama içselleştirebilme için yansıtma olmalı. Aslında çocuk hakları ve çocuk katılımı ders olmalı. Tabii ki içerik, eğitmen ve dersin işlenişi çok önemli, bunlara dikkat edilmeli kurgularken.

Zeynep Erdiller Yatmaz: Nasıl yansıtma olunabilir bunun üzerinde kafa yormalı. Öğretmenlerin sadece teknik bilgi ve beceri ile donatılmaları değil, neden öğretmen olmak istedikleri, mesleği seçiş sebepleri de analiz edilerek, yansıtma

dersler, uygulamalar ile kuramsal çerçeveyi içselleştirmesi gerekiyor.

Fetiye Erbil: Eğitim fakültelerinin tüm programlarında mutlaka çocuk haklarına, çocuk katılımına dair dersler olmalı. Ama bu dersin nasıl verildiği, nelere bakıldığı, neler konuşulduğu, dersi veren kişilerin bu konuları nasıl kavramsallaştırdıkları da çok önemli. Ezberci yaklaşım yerine teori neye dayanıyor, hangi kalıp yargıları içeriyor gibi unsurlara bakmalı.

Peki, sizce "çocuk kimdir?" Nasıl bir tanım yaparsınız/ yapabilir misiniz?

Fetiye Erbil: Çocuklar da insandır. Belki de neden tanımlamamız gerektiğini sorgulamalıyız. Neden ayırıyoruz? Çocuk budur, yetişkin budur, neden bunu ayırma ihtiyacı hissediyoruz ve neden bütün hakları, yeterlilikleri ve zaafı olan tek bir birey olarak bakmıyoruz onlara ve herkese?

Zeynep Erdiller Yatmaz: Çocuk algısı sürekli değişen bir şey. Bu alana girdiğim, çocuk algısını çalışmaya karar verdiğim zamanki bakış açımla şu anki çok farklı ve bundan sonraki zamanda da çok farklı olacak. Bende değişimi oğlum yarattı. Onun sorduğu sorularla. Uzun bir yolculuk. İnsanın kendini sürekli sorgulaması, tazelenmesi gerekiyor. Kültüre ve zamana göre değişen bir kavram. Ne kadar çok çocuk varsa dünyada, o kadar çok çocukluk vardır ve o kadar çocuk tanımı.

Ersoy Erdemir: Çocuk maalesef yetişkin olmayı bekleyen bir birey.

Doğa Koruma Merkezi

www.dkm.org.tr

dkm@dkm.org.tr

[f/dogakoruma](https://www.facebook.com/dogakoruma)

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

Fotoğraf: Gökçe Uysal

Çocuk Hakları

Hazırlayanlar: Cansu Çabucak, Seda Akço, Bürge Akbulut

Öyle bir birey düşünün ki, yaşantısının her anında karşılanması gereken bir ihtiyacı var ve gelişimi için oldukça kritik olan yıllarda kendisiyle ilgili kararların çoğunu kendisi ver(e)miyor. Bazen fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimi tamamlanmadığı için karar vermesi uygun görülmediğinden, bazen de bağımlılığının yarattığı güçsüzlükten dolayı imkan bulamadığı için kendi kararlarını veremiyor. Örneğin, bebekken beslenmesi ile ilgili her kararı ona bakan kişi verirken, ilerleyen yıllarda hangi hükümetin onu yönetebileceğini seçemiyor.

İşte bu nedenle insanlık aleminin bir üyesi olan her çocuğun haklarının, bütün insanlık tarafından korunması gerekir. Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, gelişimi için oldukça kritik olan bu dönemde çocuğun korunması sorumluluğunu, anne babasından başlayarak, devlete ve sonra da uluslararası topluma verecek biçimde düzenleme yapar. Çünkü çocuğun, onun adına karar veren kişi ya da kurumlara karşı da korunması gerekir. Çocuğun hakları net bir biçimde belirlenmelidir ki, örneğin ailesinin yanlış kararları karşısında çocuğun gücü yetmezse, Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi onun dayanağı olsun. Eğer çocuk ve ona bakım veren kişiler, çocuğun gelişimi için yanlış kararlar verirse, onları durduran bir kurum olsun.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, her çocuğun en azından temel ihtiyaçlarını korumayı ve bütün çocukların eşit olanaklara sahip olmasını hedefleyen hukuksal bir metindir. Doğduğu yerin imkânsızlıkları ve eksik koşulları çocuğun suçu olmadığı gibi, sistemin düzeltilmesi de çocukların elinden gelmez. Bu nedenle öyle bir mekanizmaya ihtiyaç var ki, hem çocukların hakları korunsun ve savunulsun, hem de çocuklar arasındaki eşitsizlik en aza indirgensen. Öyle bir standart oluşturulsun ki, çocuk ister Doğu'da ister Batı'da, hangi sosyo-ekonomik durumlu aileye doğmuş olursa olsun, eğitim alabilsin, sağlıklı gelişebilsin, geleceği için hedefler koyabilsin. Sözleşme, dünya üzerindeki bütün çocuklar için bu sonucu amaçlar.

Çocuğun hakkını ihlal eden her uygulamanın da yaygın bir etki alanı bulunduğuna dikkat etmek gerekir. Örneğin, ailesine yardım etmek zorunda kalıp çalışmaya başlayan çocuk, akranları ile zaman geçirme, oynama, eğitimine devam etme, yeterli beslenme olanağına sahip olma gibi birçok hakkını kullanamazken, fiziksel ve duygusal istismara maruz kalma, işyeri kazaları gibi tehlikeler ile de karşı karşıya kalır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesi, her çocuğun en azından temel ihtiyaçlarını korumayı ve bütün çocukların eşit olanaklara sahip olmasını hedefleyen hukuksal bir metindir.

18 yaşın altındaki birey çocuktur ve hakları vardır. Çocuk hakları gereklidir çünkü; 13 yaşındaki çocuk okulu bırakmak istediğinde, 15 yaşındaki kız evlenmeye zorlandığında, 9 yaşındaki çocuk kendisini savaşın ortasında bulduğunda, çocuğu savunan bir hukuki metin çocukları korumalıdır.

Bu tür hak ihlallerinin görünür yönü de genellikle azdır. Bu nedenle, görünür olan parçanın, buzdağının suyun üzerindeki kısmı olduğunu bilerek hareket etmek; bunları ipucu olarak kabul edip, bu ihlallerin çocuğu ne kadar etkilediğini tespit etmek gerekir. Örneğin, Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Hanehalkı İşgücü Araştırması sonuçlarına göre, 2016 yılında 15-17 yaş grubundaki çocukların işgücüne katılma oranı %21, istihdam oranı ise %18'dir. Bu, çalışan çocukların en az %3'ünün sigortasız ve kayıtsız çalıştığı anlamına gelir. Bu da hemen akla, 15-17 yaş grubunda kayıtsız çalışan çocuğun bulunduğu sistemde, 15 yaşından küçük çalışan çocukların da olma olasılığını getirir.

Hak ihlalinin örtülü olduğu alanlardan biri de çocukların haklarını kullanıyor göründükleri alanlardır. Bunun en önemli örneği eğitim hakkıdır. Çalıştığı, kardeşlerine baktığı, evlendirildiği için eğitime devam edemeyen çocuğun eğitim hakkı direkt bir biçimde elinden alınırken ve bunun bir hak ihlali olduğunu söylemek mümkünken; okula giden her çocuğun da eğitim hakkını tam olarak kullanabildiği söylenemez. Ancak bunun bir eğitim hakkı ihlali olduğu konusunda da bu kadar

kolay bir tespit yapılamaz. Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü - OECD'nin 15 yaşındaki 540 bin öğrenci ile yapılan 2015 Uluslararası Öğrenci Performansı Değerlendirmesi'ne (PISA) göre Türkiye eğitim başarısında 72 ülke içinde 50'inci sıradadır. Bu sonuç, Türkiye'de okula giden çocukların kaliteli bir eğitime eşit erişim imkanına sahip olmadığının ortaya koymaktadır. Dolayısıyla, çocukların okula gitme olanağına sahip olmalarının, eğitim haklarını kullandıkları anlamına gelmediğini söylenebilir.

Açlık bilmeyen, lüks hayatı normal zanneden ama babası annesine bağırdığında "acaba annesine zarar verecek mi" diye kaygı duyan çocuğun da hakları korunamamıştır. TÜİK'in 2014 Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçlarına göre; "şiddete maruz kalmış kadınların %30,6'sının çocuğunda 'anneye veya diğer çocuklara saldırgan olma' davranışı görülürken, şiddete maruz kalmamış kadınların çocuklarında bu tip davranışın oranı %17,2'dir".

En iyi okullara giden ama ebeveynleri ile zaman geçiremeyen, onlardan sevgi görmemiş bir çocuk da ihmal edildiği için mağdur konumundadır.

18 yaşın altındaki birey çocuktur ve hakları vardır. Çocuk hakları gereklidir çünkü; 13 yaşındaki çocuk okulu bırakmak istediğinde, 15 yaşındaki kız evlenmeye zorlandığında, 9 yaşındaki çocuk kendisini savaşın ortasında bulduğunda, çocuğu savunan bir hukuki metin çocukları korumalıdır.

Hak ihlalinin çok açık olduğu alanların yanında, uzaktan her hakkını kullanabiliyor gibi gözükken çocuğun da, onu koruyan bir yasaya ihtiyacı olduğunu kabul etmek gerekir. Bu nedenle çocuğun korunması konusunda hedef; bütün çocukları kapsayıcı bir mevzuat oluşturmak ve sistem kurmaktır.

Böylece bütün çocuklar; eşitliği, sevgiyi ve güveni hayatlarında sabit değer olarak yaşamak ve kendi geleceklerini düşlerken sınırsızca hayal kurabilmek imkanına sahip olabilecektir.

Çocuk Kitapları Düş Gücüyle Birleşirse...

Hazırlayan: Hatice Kapusuz

Çoğumuzun çocuklara kitap seçerken; "şiddet içermesin", "değerlerimize uygun olsun", "öğretici olsun", "cinsiyetçi olmasın" şeklinde devam eden bir kriter listesi vardır sanırım. Kitap, zihinlerimizde bilgi kaynağı olarak kodlandığından olsa gerek; başka birçok şeyde titizlenmediğimiz kadar titizleniriz bu konuda. Öte yandan bu konudaki dikkatimizi aslında çocuğu doğrudan etkileyecek başka şeylere yönlendirmeyiz genelde. Örneğin, birçok şiddet unsuru ve travmatik görüntüler içeren haberler, televizyon yayınları, bazı çizgi filmler veya hane içinde ya da sokak dediğimiz kamusal alanda gerçekleşen ve çocuğu etkileyebilecek cinsiyetçi, eşitsiz konuşmalar ve davranışlar bu dikkatin dışındadır.

Doğrudan çocuğu hedeflemeyen davranış ve içerikler çocuklarca algılan(a)mıyor diye düşünüyoruz biz yetişkinler. Çok yaygın bir davranış türü olarak; çocuk sanki duymuyormuş gibi, çocuğun yanında, çocukla ilgili konuşmak bunun en iyi örneklerindendir. Oysa birçok çocuk yetişkinlerden çok daha dikkatlidir. Etraflarında olup biteni kendilerince algılar ve tanıklıklarını anlamlandıırırlar.

Bu durum en temelde sistemin de
beslediği bir çocuk algısına dayanır.
Çocuğu şekillendirilmesi gereken bir
hamur veya doldurulması gereken
boş bir küme olarak gören yaygın
algı, çocukla ilgili her şeyi; edebiyatı,

ğitim sistemini, pedagojiyi biçimlendirir. Bu algı çocuğu potansiyeli olan, yaratıcı bir birey olarak görmeye ve çocuğun şu anından ziyade geleceğıyle ilgilenir. Hatta zihinlerde çocuk ve gelecek zaruri bir şekilde yan yana iki kavram olarak belirir. Bu da çocukla ilgili her şeyin “an”dan koparılmasına neden olur. Bunun en korkutucu örneğini oyun çağındaki çocukların haftada 7 gün ve onlarca saat tıklıldıkları derslikler, kurslar, etütlerde görebiliriz. Her şey çocuğun geleceğı için yatırımdır. Çocuğun şu andaki durumunu, ihtiyaçlarını, özlemlerini sormak, izlemek ve takip etmek akıllara gelmez...

Çocuğun bugünden bu kadar koparılması aslında oldukça yeni bir durum. Hatta bu durumun modern devlete ve topluma has olduğunu iddia edebiliriz. Daha geleneksel toplumlara baktığımızdan çocuğun ahalinin ve günün parçası olduğunu görürüz. Bu iki toplumsal ve algısal fark, anlatılanın ve aktarılanın doğasını ve işlevini de doğrudan dönüştürmüştür.

Anlatının İşlevi...

Bugünün kültürel ürünleri kadın, erkek, çocuklar için tamamen ayrılmıştır. Bu kültürel ürünler hedef kitesini örtük veya görünür bir biçimde biçimlendirmeye çalışır ve

ideal forma çağırır. Çocuk kitapları ise bu arzu ve yönlendirme çabasında azımsanmayacak bir öneme sahiptir. İdealler, düşler, doğayla ve diğer canlılarla kurulan ilişki, kadınlık ve erkeklik halleri, eşitlik ve adalet, makbul davranışlar çocuk kitaplarının içerdiği unsurlar haline gelmiştir.

Sistemin cinsiyetçi kalıpları, çocuklardan beklentileri, para ve güç algısı hem yazılı hem görsel ürünler tarafından çeşitli biçimlerde içerilir. Anlatının bu yeni işlevi eski anlatıların da manipüle edilmesini, değiştirilmesini beraberinde getirmiştir. “Çok çalışmanın” aç gözlülük olarak tanımlanması birçok geleneksel kültürel üründe görünürken, bunun dönüşümü de bu ürünlerin yeni dönem versiyonlarından izlenebilir. Nasrettin Hoca’nın çok bilinen “parayı veren düdüğü çalar” fıkrası bu algının nasıl dönüştüğüne ve bunun çocuklara nasıl sunulduğuna iyi bir örnektir. Zira eski metinlerde Nasrettin Hoca genellikle bu tür davranışlarıyla aç gözlü bir hoca, devletli olarak resmedilir. Oysa güncel anlatımda Hoca, bilmiş kişi olarak konuşur ve parayı vermeden bir şey elde edemeyeceğimizi söyler hale gelir. Burada çocuğa yönelik anlatının çocuğu biçimlendirme ve sistem değerlerini çocuğa aktarma işlevi oldukça baskındır.

Öte yandan kültürel ürünler üzerinde devletin ve sistemin hâkim olmadığı dönemlerde kültürel ürün, toplumu şekillendirme işlevi taşımaz. Burada anlatılan halkın, toplumun kendi hikayesidir. Masal, hikâye, destan, mâni, türkü veya ninni gibi anlatılar toplumu, dertlerini, ihtiyaçlarını, çelişkilerini, algı ve değerlerini aktarır. Deneyim aktarmak, tehditlere karşı uyararak, uzun kış geceleri birlikte sosyalleş-

mek, eleştirisini, derdini mizahlaştırmak, zulüm ve kötü koşullarla başa çıkmak gibi birçok işlev bu geleneksel anlatının işlevleri arasında sayılabilir.

Özetle anlatının ilk özelliği toplumun ihtiyaçlarından doğması ve bu ihtiyaçlara hizmet etmesidir. İkinci özelliği ise halkın değerlerinin ve algılarının aktarıcısı ve taşıyıcısı olmasıdır. Bu iki özellik modern anlatının sistem değerlerini taşıması, biçimlendirme işlevi ve dışsal halinden oldukça farklıdır.

Bu geleneksel anlatıların dinleyici kitlesi çokluk çocuk tüm ahalidir. Masal hem yetişkinler hem çocuklar içindir. Bir zamanlar kahvelerde anlatılan aşık hikayelerini çocuklar da dinler. Çocuk biçimlendirilmesi gereken bir nesne değil, toplumun bir parçasıdır. Kıssadan hisse herkes içindir. Özne ve birey olarak algılanan çocuklardan bahsedemesek de ayrıştırılmış ve nesneleştirilmiş bir çocuk algısı yoktur.

Düş Gücü...

Öte yandan geleneksel anlatıların diğer bir özelliği aslında köşeli, iyisi, kötüsü başından belli, çok iyi veya kötü karakterlere sahip olmamalarıdır. Masal, hikâye, türkü ne olursa olsun, her anlatan ve dinleyenle birlikte biçim değiştirir. Her anlatan ve dinleyen duyduğunu farklı biçimlerde yorumlar. Dinleyenin hayal gücü ve hayat deneyimi her seferinde kültürel ürünü yeniden yazar.

Örneğin Keloğlan ana karakter olsa da sık sık hata yapan, kâh kurnaz, kâh bilge, kâh şapşaldır. Nasrettin Hoca, hoca olduğu kadar hırsız veya cahil, Köroğlu celali bir kahraman, Bektaşî dinden diyanetten anlamayan bir alimdir. Hata yapar, norm dışı davranırlar. Hikâyenin akışı

çoğunlukla dinleyen hayal gücüyle belirlenir, algılanır. Herkesin kahramanı ve sonu değişebilir. Bu yüzden her birinin birçok versiyonu vardır, böylece telifsizdir ve yaşayan bir formdur. Hepimizin farklı olması gibi her anlatı dinleyen kişide farklılaşır. Bu oldukça zenginleştirici bir özelliktir.

Günümüzde çocuklara anlatılan masalların yeni versiyonlarında ve çocuklar için kaleme alınan kitaplarda karşımızda çoklukla katı sınırlar ve çocuğu erdemli, bilgili kılma, çocuğa doğruyu öğretme çabası ağırlık kazanıyor. Öğretici olma kaygısı kültürel ürünlerde katı bir doğruluk iddiasıyla karşımıza çıkıyor. Sonu başından belli, iyi ve kötünün ayrıştığı, saf iyiliğin, kahramanlığın metinleştirildiği hayal gücüne yer bırakmayan kitaplar raflarda en geniş yeri kaplıyor. Oysaki hayat bu sınırlar içine sığamayacak kadar çeşitlilik içeriyor.

Çelişkisiz Hayat...

Çocuklara anlatılabilecek konular ise git gide hayattan kopuk hale getiriliyor. “Çocuk edebiyatı olmaz, çocuk da yetişkin de aynı masalı dinler” diyen ve çocuklar için kaleme aldığı metinlerde hayatı, yoksulluğu anlatan Yaşar Kemal benzeri çok yazar karşımıza çıkmıyor maalesef. Eski masallardaki ölüm sahneleri kitaplardan çıkarılarak kurtlar vejetar- yenleştirilirken, televizyondaki ölüm kimse tarafından umursanmıyor. Kitaplar sonsuz iyi ve çelişkilerinden arındırılmış kahraman ve prenseslere, değer serilerine bırakılıyor.

“Ben çocuğuma cinsiyetçi bir şey okutmam”

“Çocuğum okuduğundan dinini öğrensın”

“Özgüveni gelişsin” gibi kaygılar

yerine hayattan, düştün ve düş gücünden kopuk olmayan bir edebiyat sunmak elbette mümkün. Çocuğa her şeyin anlatılabilir olduğu düşüncesini taşıyan İsveç Çocuk Edebiyatı, hikâyeyi okuyucunun düş gücüne bırakan sessiz kitapları ve içinde kadınların da sesinin duyulduğu masalların eski versiyonlarını çocuklar için tercih edilebilir kılyor.

Birlikte hayal etmek, kendi anılarını hikâyeleştirmek ve eldeki kitapları yeniden yazmak, sonlarını değiştirmek bile mümkün. Yeter ki çocuğu bir proje, boş bir küme veya hamur olarak görmeyelim.

Hatırlatma niyetine...

Çocukla ilgili kaygıları taşıırken asıl sorunlu veya eşitsiz olanın yetişkin dünyası olduğunu tekrar hatırlamakta fayda var. Yakın zamanda kaybettiğimiz Ursula K Le Guin:

“Fantazi elbette hakikidir. Olgulara dayanmaz, ama hakikidir. Çocuklar bilir bunu, bu yüzden yetişkinler fantaziden korkarlar. Çünkü fantazideki hakikatin, yaşamaya mecbur edildikleri ve kabullendikleri hayatın sahteliğiyle, kofluğuyla, gereksizliğiyle, sıradanlığıyla yüzleştirmesini istemezler.” diyor.

Bu sebeple öğretmek yerine, birlikte öğrenmeye ve düşlemeye inanmak ve zaman zaman kendimizi düşlerin içine bırakmaya şans vermeliyiz.

Öğretici kaygılardan ziyade; çocukla vakit geçirmek, eğlenmek, düş kurmak gibi kaygılarla yazılan, okunan veya anlatılan her şey, hem çocuğa hem de ona eşlik eden yetişkine katkıda bulunur ve güçlendirir.

Düşünüz, düş gücünüz bol olsun...

Gökyüzü Kimin?

Şarkılarımız da
gökyüzü gibi.
Herkesin ve
hiç kimsenin.

Neden çocuklar için müzik? Hatta çocuklarla müzik?

Mevcut gerçekliğin, ezilenlerle ezenler arasındaki bir çelişki üzerinden şekillendiğini düşünüyoruz. Bu ezme ile ezilme ilişkilerinde işçiler eziliyor, farklı kimlikler eziliyor, farklı ülkelerdeki insanlar eziliyor, kadınlar eziliyor. Aslında belki de baktığınızda, bunların daha ötesinde çocuklar bu ezme ezilme ilişkisinden oldukça nasibini alıyorlar. Çocuklara herhangi bir özgürlük alanı bırakılmıyor. Biz de bu ezme ezilme ilişkisinde en fazla mağdur olan çocuklar için, çocuklarla müzik yapıyoruz.

Çocuklar için farklı çocuk şarkıları yapma ihtiyacından yola çıktınız. Çocuk şarkılarının gücü veya etkisi nedir? Eski ve yeni kıyaslar mısınız? İyi veya kötü tarafları nelerdi/neler?

Tematik çocuk şarkıları yapıyoruz. Bu temalar genel olarak toplumun ihtiyacı olduğunu düşündüğümüz konular. Barış, ekoloji, toplumsal cinsiyet rolleri, akran zorbalı-

ğı, özgürlük, evrim, arkadaşlık, dostluk, halkların kardeşliği, düş kurma, soru sorma gibi konularda şarkılar üretiyoruz. Şöyle bir söz ile başlamıştık ilk albümümüzde: “Çocuk şarkıları, gölgesinden daha sıkı takip eder insanı”. ‘Bu ülkede en çok bilinen şarkı nedir’ diye düşünürsek; herhalde “arkadaşım eşek” ya da “kırmızı balık” falan çıkar. Çünkü çocuk şarkıları yaşam boyu unutulmaz. Aslında gizli olarak yaşama şekil veren kültürel öğelerden bir tanesi olur. Çocuk şarkılarının gücünü uzun yıllardır iktidarlar biliyor. Dolayısıyla devletlerin belirlediği çocuk kültürü içerisindeki çocuk şarkıları, o dönemin devletinin, iktidarının, ekonomik yapısının ihtiyacı neyse ona göre şekilleniyor. Örneğin kalkınma dönemindeyse bir devlet “çok çalışkan olmalıyız” şarkıları üretiliyor, kıtlık varsa “bir lokma, bir hırka” şarkıları bestelenmeye başlıyor. Biz de tam da bu sistemin kendini yeniden ürettiği yerde, karşı hegemonya çalışması olarak yapıyoruz bu şarkıları.

Şarkılarının tüm haklarının çocuklara ait olduğunu söyleyen, beş yıldır çocukların olduğu her yerde, Türkiye’nin dört bir yanında çocuklarla buluşan, ekoloji, barış, çocuk hakları gibi konularda çocukların kendilerini ifade etmelerini destekleyen, alternatif çocuk şarkıları üreten bir müzik grubu var: Şubadap Çocuk.

Şubadap Çocuk ekibinden Serdar Türkmen ile çocuk şarkıları ve Şubadap Çocuk hakkında konuştuk.

Çocuk şarkıları, gölgesinden daha sıkı takip eder insanı...

Geçmişte üretilen çocuk şarkılarında elbette üretildiği dönemin izlerine rastlıyoruz. Bunlar da genel olarak ulus devletçi, bir kahraman yaratıp onu överek, onu putlaştırarak kendine biçimler bulan şarkılar olduğunu görüyoruz. Benzeri şekilde düşünme sistematığının de sorgulatici, yollar açıcı değil; daha çok didaktik olduğunu, bilinç oluşturmaya değil; bilgi vermeye dönük şarkılar olduğunu düşünüyoruz. Tabi alternatif örnekler de var. Örneğin bizim de temel aldığımız Fatsa Çocuk Korusu. 1980 darbesi hemen öncesinde Fatsa'da kurulan, Terzi Fikri Bey yoldaşlarının öncülüğünde başlatılan, sosyalist belediyeciliğin bir parçası olarak kurulmuş bir çocuk korusu olarak şarkılar besteliyorlar. Kendi bulundukları dönemin sorunlarını içeriyor bu şarkılar. Pek çoğunun çocuk dilinde yazılmış olduğu söylebilir. Ama o dönemin çocuk dili ile bu döneminki arasında fark var. Dolayısıyla dil olarak o dönemi tekrarlama şansımız pek olanaklı görülüyor ama biçim olarak gerçekçi üslubunu; gerçeği çocuklardan asla gizlememek gerektiği şiarını onlardan alıyoruz. Yine benzer şekilde MKM Çocuk Korusu'nun çıkardığı bir albüm var, onların da uzun süren çalışmaları oluyor. Farklı dillerde çalışma yapma sağıımızı de oradan alıyoruz. Bütün bunların devamı olarak Şubadap Çocuk tematik şarkılar üretmeye devam ediyor.

Çocukların olduğu her yerde müzik temelli çalışmalar gerçekleştiriyorsunuz. Bu çocuklar nerelerde? Onlarla nasıl iletişim sağlıyorsunuz? Yani onlar sizi ve siz onları nasıl buluyorsunuz? Kimlerle dayanışma halindedesiniz?

Çocuklarla temas düzeylerimiz çok geniş durumda. Özellikle İzmir’de ve Adana’da doğrudan öğretmenlerle iletişim halindeyiz ve dolayısıyla bütün ürettiklerimizi çocukların süzgecinden geçirebilecek, çocukların bu üretilmeye şekil vermesine -katılımcılık ilkesi bağlamında- olanak sağlayabilecek geniş mekanizmalarımız, olanaklarımız var. Bu doğrudan devlet okulları üzerinden ya da özel girişimler üzerinden oluyor. Bunun dışında da İzmir’in yaklaşık dört mahallesinde aşağı yukarı 4 yıldır süren sabit çalışmalarımız var. Bu çalışmalar, o mahallelerde örgütlenmeye çalışan bağımsız derneklerle birlikte yürütülüyor. O derneklerde, derneğin bulunduğu yerlerin çevresinde oturan çocuklarla, uzun erimli çalışmalar yapmaya çalışıyoruz. Bu çocukların bir kısmı çalışmalarda süreklileşiyor, çalgılar çalmak istiyor. Belki rastlamışsınızdır; açık çağrılar yapıyoruz. “Evde yatan enstrümanlarınıza

talibiz” diye. Bu çalgılar o çocuklarla buluşuyor, ücretsiz dersler veriyoruz. Onları bir müzik grubu haline getirmeye çalışıyoruz. Bunun dışında sadece kayıt süreçlerinde çocuklar da var ya da sadece belli zamanlarda kısa süreli buluşan çocuklar da. Hepsi ile çeşitli düzeylerde ilişkiler kuruyoruz. Tabi burada ailelerle ilişki kurma gerekliliği de önümüze çıkıyor. Çocukla konuştüğümüz şeylerin aile tarafından ya da başka unsurlar tarafından tamamlanması gerekiyor. Onun için ailelerle buluşacağımız ev ziyaretleri, toplantılar da düzenliyoruz.

Birkaç tane destek mekanizmamız var. Yoldaş ekiplerle dayanışma halimiz bulunmakta ve ayrıca ana akım olmayan ama çocuk çalışmaları yapan bütün ekiplerle iletişim dayanışma halinde olmaya çalışıyoruz. İkincisi de halk sponsorluğu diye bir yöntem kullanıyoruz. Bu yöntem albümler çıkarırken, turneler yaparken bizim maddi ve manevi ihtiyaçlarımızı hafifleten bir kaynak olmuş oluyor.

Albüm çalışmalarınız çocuk korosu ile yürütülüyor. Bu katılım süreci çocuklarda ne değişim yarattı? İlginç hikayeler, şaşırtıcı anları paylaşır mısınız?

Müziğin tek başına büyük bir değiş-tirici gücü olduğunu düşünmüyö-rüz. Ancak başka birtakım disip-linlerle, alanlarla, fiillerle birleşirse bir değişim, dönüşüm yarattığını gördük çalışmalarda. Daha önceki albümlerde çocuklar farklı mahal-lelerdendi. Farklı mahallelerdeki koro çalışmalarında emek veren, ilgi gösteren çocukları albümlere taşımıştık. Bu çocuklarda müzik-le ilişkilenme ve istek anlamında dönüşümler oluyor, fakat oradaki örgütlenme, bir aradalık devam ederse; çocuğun gelişimi, dönüşü-mü de devam ediyor bu yönde, ama olmuyorsa ilişkiler kopuyor ve mü-zik de diğer bir aradalıklar gibi iler-lemiyor. Müzik de kolektif bir çaba neticede. Fakat en son albümümüz-deki çocukların pek çoğunun yaşa-dığı yer olan Harmandalı mahalle-sinde mesele biraz farklı ilerledi. Çünkü orada bir dernek var, sürekli faaliyet halinde, çocuklarla ve aile-lerle teması var. Hem mahallenin sorunlarını önüne koyuyor, hem de çocukların eğitim öğretim süreçle-rine destek olmak gibi dertleri var. Dolayısıyla bizim müzik çalışma-mızın bir bütünün parçası olabile-ceği bir durum yaratılmış oluyor. Orada çok önemli bir yol kat ettik. Oradaki albümlere şarkı söyleyen çocukların hemen hepsi şu anda bir

enstrüman çalışıyor. Biri bateri, biri bas gitar, keman, mandolin, flüt vb. çalışıyor; biri konserin sunucusu oldu. Haziran'ın 7'sinde ve 12'sinde onlar konser yapacaklar. Yani biz hiç sahneye çıkmayacağız.

Üretilen albümler için kaynağı kendi olanaklarınız veya halk sponsorluğunda sağladınız. Albümler herkesin; ticari amaç güdülmedikçe herkesin kullanımına açık. Bunu nasıl başardınız; kilit unsurlar ve zorluklar neydi? Süreci, öğrendiğiniz dersler ile anlatır mısınız?

Biz neticede şirketler düzenine muhalif bir ekibiz. Mevcut toplumsal sistemin kısaca ismi olan kapitalizmin, insanın özgürleşmesinde ve kendini gerçekleştirmesinde en önemli engel olduğunu düşündüğümüz için, başka bir üretim biçimini, başka bir yaşam, başka müzik üretim biçimini göstermek durumunda hissediyoruz. Başka bir üretim biçimini gösterebilmek için, halk sponsorluğunu tercih ettik. Elbette maddi olarak belli sorunlar yaşıyor. Yüksek bütçeli çalışmalar ortaya koyma şansımız olmuyor ama bu yöntem ile daha büyük bir desteğin oluştuğunu, bu gönüllü çalışmaların daha samimi ve daha fazla güven veren çalışmalar olduğunu görüyoruz. “Şarkılarımız gökyüzü gibidir” dedik. “Herkesin ve hiç kimsenin.” Kullanmak isteyen herkesin ama bir yandan hiç kimsenin. Yani onu kendi mülkiyeti isteyen kimse bunu gerçekleştiremez. Bu anlamda sıkıştırmaya çalıştığımız yerlerden bir tanesi fon mevzuları oldu. AB, çeşitli kuruluşlar gibi. Bunların fonların-

dan faydalanma ve faydalanmama ile ilgili ortaya çıkan sürekli soru işaretleri dolaştı. Bizim açımızdan her şey daha net. Bu tip fonların, şirket sponsorluklarının, aslında çalışmaların bağımsızlığını engellediğini düşünüyoruz. Bunu ilk anlamı ile söylemiyor olabiliriz. Yani ‘bütün çalışmayı bu şirketler ya da fonlar belirliyor ya da belirlemiyor’ anlamında bir tespit için değil ama o çalışmanın kendi ayakları üstünde durabileceği maddiyatı üretmek, kendi özerk kararlarını almak ve günü geldiğinde de o fonu ya da o sponsorluğun olduğu sistemle hesaplaşmak üzere bir çalışma yürütmesi gerektiğini düşünüyoruz. Bu fonlardan ve şirket sponsorluklarından elimizden geldiğince uzak durmaya, kendi öz kaynaklarımızı üretmeye çalışıyoruz. Çalışmalarımızı bilen, destekleyen kişilerin küçük katkılarından “halk sponsorluğu” dediğimiz formülle kaynak oluşturuyoruz. Onun dışında bunun yetmediği yerlerde de emeğimizi satarak elde ettiğimiz parayı bu çalışmalara aktarıyoruz.

Gelecek planlarınız nedir?

Önümüzdeki dönem için birkaç planımız var. Bir tanesi çocuk şarkıları radyosu kurmak, internet üzerinden yayın yapacak bir radyo olacak. Muhtemelen ismi “Ornitorenk radyo” olacak. Şimdiden çalışmalara başladık, muhtemelen Eylül ya da Ekim aylarında yayında olacak. Sadece Şubadap şarkıları değil, nitelikli olarak gördüğümüz tüm dünyadan çocuk şarkıları, seslendirilmiş çocuk öyküleri ve canlı yayınların olacağı bir internet radyosu planlıyoruz.

Bunun dışında şarkılarımızın resimli öykü kitaplarını çıkarmaya başladık. “Çekirdeksiz Domates” ve “Ornitorenk”, önümüzdeki haftalarda ise “Sivrisinek” çıkacak. Toplam 7 kitaplık bir seri yıl sonunda tamamlanmış olacak.

Bildiğiniz gibi bir süredir şarkıları İngilizce, İspanyolca, Arapça ve Kürtçe’ye çeviriyoruz. Bu çevirilerden Kürtçe olan çeviriler Zarak TV’de yayınlanıyor. Şimdilerde on beş şarkıyı daha Kürtçe’ye çeviriyoruz. O da Ekim ayı itibarıyla yeni yayın döneminde Zarak TV’de yayında olacak. Bunun dışında da, Kürtçe şarkılardan oluşan bir konser programını, bölgede bir turne şeklinde icra etmek istiyoruz.

Gelenekselleştirmek istediğimiz Türkiye turnesi var. Yine muhtemelen Ekim ya da Kasım aylarında olacak gibi görünüyor. Bir de Ekim ayında çıkarmayı planladığımız yeni albüm çalışmamız var. Bu albümde daha önce denemediğimiz bir yöntemi deneyeceğiz. Öykü-şarkı gibi bir format düşünüyoruz. Şarkıların içerisinde hem anlatıcı, hem de müzik olacak. Yani hem şarkı hem öykü olacak.

ARJEN

**İnşaat Taahhüt
Gayrimenkul Otomotiv**

Tel: 312 341 0 341

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

İlk defa 2014 yılının temmuz ayında bir saha çalışmasında tanıştım çocuklarla... Ailesinin hayatta kalma stratejisi olarak, çalıştırmak zorunda kaldığı çocuklarla.

Telefon, bilgisayar veya marka ayakkabı almak için çalıştığını söyleyen çocuk hiç yoktu; okulda harcayabileceği parayı çıkartmak için gelen çocuklar vardı, dersane taksitini ailesinin ödeyemeyeceğini bildiği için, üniversite kazanmak isteyen çocuklar vardı. İleride bir kitabevi sahibi olup, bütün gününü kitap okuyarak geçirmek isteyen Mehmet vardı mesela; 17 yaşındaydı. Şimdilerde 22 yaşlarında olsa gerek, istediklerine erişebildi mi bilmiyorum, iyi olmuştur diye ümit ediyorum, iyi olmuştur diye ümit etmek istiyorum.

Bahçede topladığı fındığı bizimle paylaşan çocuklar da gördüm; sahip olduğu tek saatini fındık bahçesinde kaybettiği için üzülen bir genç kıızı da... Kucağında kız kardeşi vardı, 6 aylık. Çalışmak için yaşadığı yerlerden göç etmek zorunda kalan kız çocukları, eğer şanslılarsa kendilerinden daha küçük çocuklara bakmak durumunda kalıyorlar, eğer şanslı değillerse kucaklarındaki çocuklar kendi çocukları oluyor.

İlerleyen zamanlarda daha çok çocuğu görme şansım oldu, fakat maalesef ki, gözlemlerimde şaşırtan herhangi bir değişiklik olmadı. Okumak isteyen çocuklar, çocuklara bakan çocuklar, tarlada çalışıp çadırdaki yemek hazırlayan, bulaşık yıkayan kız çocukları ve hatta, annesinin kendisine yardımcı olarak kalması maksadıyla evlendirmedikleri kızlar ile karşılaştım.

Tam olarak hiçbir yere ait olamamanın verdiği arada kalmışlığı gördüm.

Çadırlarını kurdukları alana çok yakın olan bir çocuk parkında, yaşlıları oyun oynarken, o parka gidip akranlarıyla kaynaşamayan çocuklar gördüm, çocukların yüzündeki hüznü kelimelerle anlatabilmem mümkün değil.

Çocukluklarını yaşamaya çalışan çocuklar; çalışan çocuklar.

Evet; tam olarak böyle.

Cemre Yaşkeçeli

Fotoğraf: E. Emre Yaşkeçeli

Mevsimlik tarım işçileri ve onların çocukları... Tarım işçiliği iş gücünde, yoğun olarak farklı üretim çeşitlerinde karşılaştığımız çocuklar... Günümüzde iş gücünün önemli bir oranını temsil eden, emeğinden faydalanmaya hala devam ettiğimiz çocuklar...

Görüşme yaptığım çocuklar, eğitimden uzaklaşmış, uzaklaştırılmış. Uzaklaşmasına neden olan ailesinin bilinçsizliği, geziciliği, maddi olanaklarının azlığı ve ailenin çalışmak için gitmiş olduğu bölgede eğitim, sağlık gibi temel kamu hizmetlerine erişimden yoksunluk, çocuğun iş gücü içerisinde var olma sebebine katkı sunmakta. Mevsimlik tarım işçisi ailelerde çalışacak yetişkin sayısının az olması, ailenin maddi yetersizliği, eğitimsizlik ise diğer sebepler.

Fiziki olarak belirli boy ve kas yapısına erişmiş 13- 14 yaşındaki çocuğu, çocuk olarak görmeyen ve aileleri ile birlikte işçi ekiplerine dâhil eden tarım araçları kendi çocukları için de aynı mantıkla hareket etmekte. Eğitim, sağlık, güvenlik gibi konularda bu güne kadar yapılan çalışmaların yetersizliği ve kurumların etkisizliği değişime olan inançları yıkılmış olan ailelerin ve tarım araçlarının ilettikleri söylemler. Eğitimin gerekliliğini ve hayallerine ulaşmak için diğer mesleklere olan ilgilerini dile getiren çocuklar ebeveynlerinkinden farklı bir dünya hayal etmekte. Ne var ki yaşamın temel ihtiyaçlarını karşılayabilmek adına ailelerine katkı sağlamak zorunda olduklarını, yaşamın yükünü bazen 10 yaşına kadar düşen yaşlarıyla taşıdıklarını ve çalışmak zorunda kaldıklarını da sık sık söylemekler. Mevsimlik tarım işçisi çocuklar, Çukurova'da hep yetişkin olmak zorundalar.

İhsan İznebioğlu

Çocukların fiziksel, bedensel, ruhsal ve duygusal gelişimlerini zedeleyen sağlıksız koşullarda çalışması ve yaşaması sorunu, toplumun parçası olarak bizi yakından ilgilendirir. Toplum ve kurumların esas hedefi temel haklarına ulaşan, sağlıklı, eğitilmiş ve donanımlı nesiller yaratmaktır. Ne var ki "çocuklara değer ve önem veren" bir ülke olarak, çocuklarımızı koruyamıyor, eğitim, sağlık ve sosyal yardıma erişimlerini sağlayamıyoruz.

Adana Ovası'ndaki tarım işçilerinin çocukları ve çalışan çocuklar, çocukluklarını yaşayamadan, temel gereksinimleri giderilmeden çok erken yaşlarda çalışma yaşamına atılmakta, sağlıksız ortamlarda yaşamaktalar. Çalışma ve yaşam ortamında çeşitli ihmal ve istismar biçimleriyle karşılaşmakta ve bu durum bu çocukların ruhsal, zihinsel ve duygusal gelişimini örselemekte. Oysaki çocukların gelişiminde barınma, sağlık, eğitim, temiz su, tuvalet gibi ihtiyaçların ve haklarının sağlanmış olması gerekmektedir. Çocuğun içinde yetiştiği sosyal çevre, ebeveynlik becerisi, eğitim hizmetinin verildiği okullar çocukların büyüme çağına güçlenerek yaşamasını sağlayan temel unsurlardır.

Tarlayı veya yaşam ortamı olan çadır yerleşim yerlerini oyun alanlarına çeviren Adana Ovası'nın çocukları, teneke kutulardan veya meyve sandıklarından araba, kırık ve eskimiş oyuncak bebek kafalarından el yapımı bebekler, tahtadan at arabası ve tarlalarda kullanılan naylonlardan top yaparak oyuncaklar üreten her şeye rağmen umut dolu çocuklardır.

Necmettin Yemiş

Yakında profesyonel hayatımın otuzuncu yılına giriyorum. Bu otuz yılda çalıştığım kurumlar, ilgilendiğim konular hep çocukları da kapsadı. Orman köylerinin kalkındırılmasına yönelik uyguladığımız bir model projede 'satılık veya kiralık çocuklarla' karşılaştım. Evet, yanlış okumadınız, 1990'lı yıllarda Sinop'un Durağan ilçesindeki orman köylerinde çocuklar mayıs-ekim ayları arasında Samsun'un Bafra ilçesinde tütün tarımıyla uğraşan ailelere kiralık olarak verilir; hayvan bakımı, tütün dizme işi yaparlardı. O zaman çalıştığım kurumda onları bu durumdan kurtarmak için çok sayıda proje uyguladık. O çocukları hiç unutamadım.

Çoban çocuklar alan çalışmalarımızda en çok karşılaştıklarım. Onlarla sohbet etmeye, yaptıkları işin zorluklarını anlamaya özen gösterdim, özellikle gece yarısı hayvanları otlatmak için yalnız kaldıkları dağlarda neler yaşadıklarını dinledim ve bu çocuklar için bir çaba göstermek istedim.

Okula hiç kaydolmamış veya devamsızlık yapan çocukların eğitime erişimleri için uzun süre çalıştım. Anadolu'nun hemen hemen her yerinde bu çocukları eğitime kazandırmak için çalışmalara katıldım. O çocukların neden okula gidemediğini, gidebilmesi için neler yapılması gerektiğini yılmadan anlattım. Şanlıurfa'nın Siverek ilçesinde hayvan otlattığı için okula gidemeyen üç kız çocuğunun hikayesi aklımdan hiç çıkmadı.

Tarımsal üretimde, sanayide çalışan çocuklar herhalde hayatımda en çok karşılaştığım çocuklar oldu. Onlar tarlada pamuk toplarken, ayakkabı sayalarına yapıştırıcı sürerken onlarla konuştum. İzmir Işıkkent'te sayacıların bulunduğu sitede Suriyeli çocuklarla konuşmaya çalışırken onların hem Suriye'de yaşadıkları acıları hem de Türkiye'de hayatta kalmak için gösterdikleri çabaya tanıklık ettim.

Çocuklarla alanda karşılaşmak; onların ürkek, çekingen, bazen korku dolu bakışları bana onlar için daha çok çalışmam gerektiğini, daha fazla çaba göstermemin zorunluluğunu hissettirdi.

Ertan Karabıyık

Tarımda çocuk; kimisi orada doğup “o dünya ile sınırlı bir hayata sahip olan” kimisi ise savaşın ve yoksulluğun mevsimlik tarım işçiliği sistemine dahil ettiği ailelerin çocukları olarak “başka bir dünya” ile buluşmuş binlerce çocuğu ifade ediyor. İster o sistemdeki ailelerin çocukları olarak doğmuş olsun, isterse savaşın göçmenleştirdiği ailelerin çocukları olarak çocukluklarının diğer evresinde bu sisteme dahil olmuş olsun, yoksulluğun ortaklaştırdığı/buluşturduğu çocuklar olarak mevsimlik tarım işçiliğinde yerlerini almaktadırlar.

Adana Ovası’nda tarım işçiliğindeki çocuklar, insani koşullardan yoksun yaşam ve çalışma koşulları içinde, tek göz çadırlarda kalabalık bir ailenin içinde yaşıyorlar. Çadır alanları, su ihtiyacının karşılanması kaygısıyla daha çok kanal boylarına kurulmuş olduğundan, çocuklar açısından güvenliksiz ve çeşitli hastalıklara davetiye çıkartacak kadar sağlıksız ortamlardan oluşmaktadır.

Mevsimlik tarım işçiliğinde çocukluk algısı fiziksel ve bedensel gelişimle doğrudan bağlantılıdır. “Eli iş tutabilen” herkes yetişkin olarak muamele görmektedir. “Eli iş tutmak” kimi zaman karşımıza kız çocuklarının kardeşlerine “annelik” yapmasından tutun da ebeveynler veya yetişkin aile bireyleri tarlada iken, onların yemek ve temizlik ihtiyaçlarının karşılanması olarak karşımıza çıkarken, kimi zaman ise doğrudan tarlada aktif bir çalışan olmak demektir. Erkek ve kız çocukları eğitim ve sağlık hizmetinden yoksun olarak büyümektedir. Türkiyeli çocukların henüz eğitim sorunu çözülememişken, göçmen çocukların eğitim hizmetine erişimlerinden bahsetmek -çok küçük bir grup dışında- maalesef mümkün olamamaktadır.

Mevsimlik tarım işçilerinin “çalışan” çocukları, daha tarım araçları üzerinden iş bağlantıları kurulurken dahi “işçi” sayısına dahil edilirler. Ailedeki “iş gücü sayısı” işveren ve aracı için önemlidir. Sayı ne kadar çok olursa o kadar kabul görme

ve çadır alanına yerleşebilme ihtimali artmaktadır. Ortalama 10 yaşından sonra (ki zaman zaman bu 7 yaşına kadar inebilmektedir) çeşitli tarım işlerinin içinde yer almaya ve ailenin “yevmiye” hesabının bir parçası haline gelmeye başlar çocuklar.

Kentten uzak yerleşim alanları çocukların hayallerini de sınırlandırmaktadır. Duydukları, daha büyük çocuklarca anlatılan “okul”, her birinin başka başka hayaller kurmasına neden olmaktadır. Bir şekilde, çok sınırlı sayıda da olsa “okul” ile buluşmayı başarabilen çocuklar açısından ise hiçbir şey “hayallerindeki gibi günlük güneşlik” değildir. Çadır alanına en yakın yerleşim merkezindeki okula gidebilen çocuklar ayrımcılık, dışlanma, okurken çalışmaya devam etme gibi bir dizi sorunla baş etme sınavına maruz kalmaktadır. Bunlarla baş edemeyenler okulu bırakırken, zorluklara direnebilen çocuklar mezuniyet sonrası ulaşabilecekleri “yeni bir dünyanın” hayalini kurmaya terfi ederler.

Çocuk olmak, birbirinin dilini bilmeden de etkileşim kurulabileceğinin somut örnekleriyle dolu. Çadır alanlarında ve tarlada birlikte yaşayan/çalışan çocuklar, imkansızlıklar içinde “sosyalleşme” araçları konusunda son derece yaratıcıdır. Ailelerin, toplumsal yaşam ve bilincin ürünü engelleyici girişimlere rağmen, çocuklar birbirleri ile kaynaşabilmekte, bazı çadır alanlarında birbirlerinin dili öğrenme çabası içine girmektedirler.

Yokluk ve yoksulluk içinde, yoksulluğun yeniden üretildiği bir işte çalışarak büyüyen çocuklar arasından ancak çok sınırlı sayıda çocuk, bu çarkın dışında çıkıp, başka bir yaşam yaratabiliyor.

Derya Uysal

Hazırlayan: Yıldıray Lise

çocukluğumuza ithaf edilen büyülü kitaplar

Tuhaftır insan. Küçükken bir an önce büyümek ister. Büyüyünce de çocukluk anılarını özler. Onlara sarılıp uyumak en büyük keyfi olur bazen.

Çoğu zaman unutuyoruz. Aslında hepimiz içimizde hiç büyümeyen bir çocuk saklıyoruz. Tıpkı Peter Pan gibi.

Büyüdükçe üretiyoruz, tüketiyoruz. Ürettiklerimizi **“bir zamanlar çocuk olan dostlarımıza”** ithaf ediyoruz. Tıpkı Küçük Prens gibi.

Çocukluğumdan beri sokakta oynamayı ve okumayı çok severim. Bir süredir resimli (çocuk) kitaplarla yakından ilgileniyorum. Yeni basılanlar, eski hatta çok eskilerle. Bu resimli kitaplar içinde bazı kitapların büyükler için daha ilgi çekici olduğunu görmek gülümsetir beni.

Benim hayatımda, özellikle çocukluk zamanlarımızdaki merakımızı, hayallerimizi anlatan Küçük Prens ve hiç büyümeyen Peter Pan'ın yeri ayrıdır. Her ikisinde de yolculuk, hayal kurmak, merak ve büyümek var.

Bu efsane kitaplar, milyonlarca çocuk ve yetişkini etkiledi ve yüzlerce sanatçıya ilham kaynağı oldu. Birçok dilde basıldılar. Filmleri, çizgi filmleri, operaları, TV dizileri ve müzikalleri yapıldı. Şarkılara, resimlere, heykellere ve öykülere ilham oldular.

Peter Pan

“Biri dışında, tüm çocuklar büyür. Er geç büyüyeceklerini kısa sürede öğrenirler.”

diye başlayan Peter Pan, hiç büyümek istemeyenler için yıllar içinde kutsal bir kitap haline geldi. İngilizcede bu karakterden yola çıkarak yeni kelimeler üretildi. James M. Barrie’nin 1904 yılında yazdığı ve “Peter Pan ya da Büyü-

meyen Çocuk” adıyla tiyatro oyunu olarak ilk kez 27 Aralık 1904 tarihinde sahnelenen eser, 1911 yılında “Peter Pan ve Wendy” adıyla romanlaştı. Zaman içinde “Peter Pan” adıyla kitap olarak basılmaya devam etti. Kitabı okumayan veya konusunu bilmeyen yoktur herhalde. En azından çizgi film veya filmi ni seyretmişsinizdir. Hepimizin aradığı “Olmayan Ülke”ye selam gönderelim. Dilimizde birçok baskısı olan kitabın, benim ulaşabildiğim en eski baskısı 1957 yılında Varlık Çocuk Klasikleri arasında Önay Sözer tarafından kısaltılarak çevrilene.

Küçük Prens, her okuduğumda farklı cümlelerinin altını çizdiğim modern bir masal kitabı. Çocuklar için mi, yetişkinler için mi yazıldığı ve çizildiği hala tartışılan bir kitap. Bana göre en güzel yeri daha kitabın başında sizi çarpan ithaf bölümüdür. Yazar Antoine de Saint-Exupéry, bu kitabını uzaklardaki dostu Léon Werth’in çocukluğuna ithaf eder. Hem de şiir gibi cümlelerle:

“Bu kitabı bir büyüğe ithaf ettiğim için çocuklardan özür diliyorum....Tüm bu gerekçeler yeterli değilse bu kitabı o büyüğün bir zamanlar olduğu küçük çocuğa ithaf etmek isterim. Tüm büyükler bir zamanlar çocuk olmuştur.”

Küçük Prens, 6 Nisan 1943 tarihinde ilk baskısını İngilizce olarak New York’ta yaptıktan sonra milyonlarca kişiye ulaştı. Basımının 75. yaş gününde en çok dile çevrilen edebi eser olma rekorunu daha da geliştirdi. Küçük Prens bugüne kadar 353 dil/lehçeye çevrilen tek edebi eser. Bu sayı her ay artıyor.

Küçük Prens

Türkçeye 1953 yılında 3 farklı çeviri ile kazandırılan Küçük Prens’in, bugüne kadar yaklaşık 250 farklı çevirisi basıldı. Türkiye, farklı çeviri ve baskılar konusunda Çin ve Kore ile birlikte dünyada en üst sıralarda.

Peter Pan ve Küçük Prens kitaplarının her okuduğumda bende yarattığı hisleri en güzel Edip Cansever’in enfes dizeleri anlatıyor:

“Gökyüzü gibi bir şey bu çocukluk

Hiçbir yere gitmiyor.”

Hep içimizde; bazen önümüzde koşan, bazen yolda bize dostluk eden çocukluğumuza selam olsun.

Yoksun Bir Yaşam Tahtacı Fatma Belgeseli

Henüz 12 yaşında olmasına rağmen, geleceğe dair umudu kalmamış bir kız çocuğunun hikayesi. Fatma'nın umutsuzluğu "Ortaokula gitmek istiyorum. Ama gidemem. Annem hasta. Evin işleri var. Yemek var. Temizlik var. Tahta işi var. Bebek var. Nasıl gideyim?" anlatımında gizli.

Genelde Ege ve Akdeniz bölgelerinin ormanlık yörelerinde yaşayan Tahtacılar, ağaç işçiliğiyle uğraşan Alevi Türkmenleridir. Fatma Şimşek ve ailesi Toroslarda yaşamakta, dededen, babadan miras tahtacılıkla uğraşmaktadır. Orman Bakanlığı için ağaç kesimi ve tomruk nakli işinde çalışmaktadırlar. Yaklaşık beş yaşlarında, katırlarla ormana yapılan seferlerle bu işe başlarlar. Yetmiş yaşında da olsalar devam ederler.

Türk belgeselciliğinin duayen ismi Süha Arın yapımı olan 'Tahtacı Fatma', zor koşullar altındaki yaşam mücadelesinin yanı sıra umuda dair yoksunluğu aktarmaktadır bizlere. Süha Arın ve ekibi, Orhan Asena'nın öyküsünü yazdığı 'Yörük Elif' adını taşıyan bir film için mekân seçmek amacıyla Antalya'nın Elmalı ilçesi köylerinde dolaşırken Tahtacılarla karşılaşır ve onlardan çok etkilenir. Ardından bu belgesel fikri oluşur. Ve onların zor koşullar içerisinde-

ki günlük yaşamlarına, sosyal ve ekonomik sorunlarına 12 yaşındaki Fatma Şimşek özelinde küçük bir projeksiyon tutar.

Belgeselcilik, film yapmanın en gerçek halidir. Süha Arın 'Tahtacı Fatma' belgeselinde bunu ders niteliğinde gösteriyor bizlere. Herhangi bir senaryo kalıbına bağlı kalmadan, işlenen yaşamı kendi doğallığıyla, bir nevi belgeleme sanatıdır belgeselcilik. Bu belgeselde de, tahtacıların samimiyetle işlendiğini görüyoruz.

Belgesel köy ortasında yakılan bir ateşin etrafında semah dönen kişilerle başlar. Fonda Aşık Mehmet Civaroğlu türkü söylemektedir.

Hem Alevi kültürüne hem de sanatın doğuşuna selam durmaktadır Süha Arın. Ömer Tecimer 'Sinema Modern Mitoloji' adlı kitabında sinemayı ilk çağda insanların ateş etrafında dans edişine benzetir. Ateşin etrafında oturanlar, dans edenleri ve gölgelerini izlemektedir. Şu ana dönersek, bizler sinema salonlarında projeksiyon vasıtasıyla filmleri izlemekteyiz. 'Tahtacı Fatma' belgeselinin girişi böyle bir ritüele saygı duruştur adeta.

Belgeselde, hiç farkında olmadığı-mız hayatlarını bu topraklara feda eden insanların ağıtını duymaktayız. Fatma günün erken saatinde kalkıp kahvaltayı kuruyor. Aile bireylerini uyandırıp iş için erzak hazırlığı yapıyor. Katırlar hazırlanıyor. Ve ormana gidiliyor. Yaşlı ve işaretli ağaçları kesmek için işe koyuluyor. İşinde tecrübeli Ahmet Kara şöyle diyor; "35 yaşındayım. Sakalım apak. Kafamda tüy kalmadı. Ağzımın ön tarafında beş dişim kaldı. Bizler sahipsiziz. Bizim sorunlarımız çok, sorunlara çare bulacak adamımız yok. Biz ne ölüyoruz, ne sağ. Ülkedeki nüfus kalabalığını oluşturuyoruz." Ağaçlar kesiliyor ve yavaşça yere yığılıyor. Fatma kısıp gözlerle bunu izlemekte. Ağaçların düşüşü yaşamların yığılışı gibi. Düşen ağaçlar parçalanıp soyuluyor ve katırlara yükleniyor. Fatma katırlarla beraber ağaç parçalarını köye götürüyor. Tüm gün böyle ağır şartlarda geçiyor. Neredeyse her gün birisi yaralanmakta. İlk yardım koşulları olmadığı için kendi imkanlarıyla yaraları iyileştirmeye çalışıyorlar. Akşam Fatma temizlik, yemek ve bebek bakımıyla ilgileniyor. Kız çocuğu ile erkek çocuğu arasındaki fark burada daha belirgin hale geliyor. İleride nasıl bir yaşamının olacağını kestiremeyen 12 yaşındaki Fatma "Şehirde aylıklı

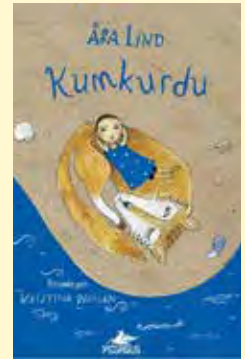
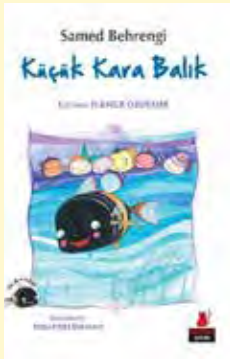
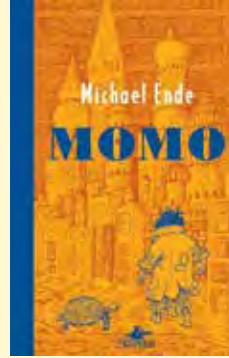
yaşamak isterdim. Dağdaki, ormandaki gibi rezillik çekmezdik. Dört duvar bir evimiz olurdu" diyor.

Fatma'nın yaşamı Robert Bresson'un 'Mouchette' adlı filmine benziyor. 14 yaşlarında travmatik acılarla dolu bir hayatı olan Mouchette, keşif bir yoksulluk ve çaresizlik tanımı yapar. Sefalet, öfke, masumiyet gibi temaları, toplumun bireyci umursamazlıklarıyla birlikte serinkanlı bir netlikte anlatır. Mouchette'nin bakmak zorunda olduğu hasta bir annesi ve henüz bebek olan bir kardeşi vardır. Toplumun hakir gördüğü bir yaşam içerisinde arzuladığı her şeyden yoksundur. Tıpkı Fatma gibi.

Yıllar sonra evlenip, iki çocuk sahibi olduğunda Fatma'ya soruyorlar; "Geçmişini özlüyor musun" diye. Fatma "Özlemem mi? Ne kadar rezil de olsak o yaşam güzeldi. Ormanda doğdum, büyüdüm. Özgürdük. Bir ağaç kesilebilir mi? Bir yaşam kesilebilir mi? Kesilmez elbet. Şimdi biz dört duvar arasında hapis yaşıyoruz burada" diyor. Görücü usulü evlenmişti Fatma. Bir kızı, bir oğlu olmuştu. İkisi de okuyordu. Kızının hayali yüksekokulu bitirip yurt dışında yaşamaktı. Fatma ise halen annesine bakmaktaydı. Ama mutluydu.

OKUMA ÖNERİSİ

matbaacılık • tanıtım • organizasyon

www.altanmatbaacilik.com • 0(312) 394 8 394

**SOSYAL KALKINMAYI
DESTEKLİYORUZ!**

“Çocuğa karşı şiddet savunulamaz, kabul edilemez ve çocuğa karşı her ortamda her türlü şiddet önlenabilir.”

Birleşmiş Milletler Çocuğa Karşı Şiddet Araştırması, 2006

Çocuğa Karşı
Şiddeti Önlemek İçin
Ortaklık Ağı